

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XIII.

Celovec, petek, 31. oktober 1958

Štev. 44 (860)

Svetovni dan varčevanja

31. oktober 1958

Po hudih razočaranjih in težkih izgubah, ki jih je vsa starejša generacija doživela kot gospodarske posledice dveh vojn in povojnih javnih in prikritih razvrednotenj na lastni koži, ni čudno, da je svojčas močno zasidrani smisel za varčevanje v današnjem rodu izginil. Nikakor pa ni izginila potreba po štednji, niti ne spoznanje te potrebe. Vsi vemo, da je tudi danes štednja najvažnejša pot, da se izkoplje iz gospodarske nerazvitosti in otresemo socialne ter vsestranske odvisnosti.

Za naše podeželje je potreba vsestranskega varčevanja in zbiranja prihrankov še mnogo večjega pomena kakor za bogate pokrajine, ki nudijo mnogo ugodnejše življenjske pogoje in razvojne možnosti za posameznika in za skupnost. Stoletje zapostavljeno, zaradi dolgodobnega stalnega izkoriščanja obubožano, nudi naše ljudstvo po svojem socialnem sestavu in gospodarski zmogljivosti sliko, ki nam pojasni mnoge pojave v našem kulturnem in političnem življenju. Kajti ne smemo pozabiti, da so doživeli naše vasi poleg splošnih gospodarskih in socialnih posledic ter posledic dveh svetovnih vojn še izredna oškodovanja vsled krivic in pritiska po prvi svetovni vojni, predvsem pa strahotno divjanje in uničevanje domov in ljudi po nacističnih zločinih po masovni izselitvi aprila 1942 in sledečih požigih, ropih in pobijanjih. Edino v Avstriji je nosilo naše ljudstvo tudi gospodarsko breme protifašistične borbe, v katerih so dajali pogosto baš najbolj oropani in potrebni ter žrtvovali svoje zdravje in življenje številni sposobni možje in žene mladih let, ki bi danes brez dvojne odločno sagrajili vsak na svojem mestu na domovih in v skupnosti za utrditev in izboljšanje gospodarskega položaja naše zemlje.

Za vse te stoletne krivice in ogromni prispevek žrtev doslej zmanj čakamo poprave škode in izredne pomoči države. Strašna je zavest, da bo država, ki ji stoletja doprinala dajatve v zlatu, žuljih in krvi, prispevala za proslavo 150 letnice Andreja Hoferja na Tirolskem kar 15 milijonov šilingov — petkrat več, kakor za popravilo škode na oropanih domovih tisočev slovenskih žrtev zločinske izselitve na Koroškem! Da bi omenili in naštevati neskončno verigo ostalih krivic in zapostavljanja: Razdeljevanje subvencij in podpor, dodelitev prispevkov in pocenjenih posojil ameriške pomoči ERP, neupoštevanje ljudi in krajev pri delitvi sredstev iz fondov za obnovo, za gradnjo stanovanj; za mehanizacijo kmetijstva in obratov; za gradnje poti, gozdnih cest in vodovodov; iz fondov za „utrditev kmetij“ in za zaokroženje in povečanje njihove zemljiške posesti? Koliko smo dobili koroški Slovenci iz „kulturnega groša“ v vsej povojni dobi za naše kulturne potrebe? Kje je enakopravnost in kje naše posebne zajamčene pravice člena VII Državne pogodbe pri razdeljevanju deželnih sredstev za kmetijske šole, ki so jih Nemcem v deželi postavili tudi z ogromnimi našimi prispevki že kar trinaest — naše, z lastno žrtvijo postavljene šole pa niso prejele doslej niti groša! Kje je prispevek iz šprotnega To-ta za naše športne potrebe? Kje državne podpore našemu združništvu ob težkih milijonih, ki jih je prejela združna organizacija nemških sosedov? Kje so za nas in naše potrebe za Nemce iz javnih — torej tudi naših — sredstev zgrajene ustanove „Kmečki izobraževalni dom“, Heroldeck in „Vas mladine“?

Sram postane človeka, da bi nadaljeval z naštevanjem. Sram za tiste, ki to imenujejo demokracijo, enakopravnost in spoštovanje načel človečanskih pravic.

In dan varčevanja? Mislim, da je koristna

Uradni predstavnik jugoslovanskega zunanjega ministrstva:

Ravnanje Avstrije sili Jugoslavijo k nadaljnjim ukrepom

V petek prejšnjega tedna je predstavnik jugoslovanskega zunanjega ministrstva Drago Kunc na tiskovni konferenci med drugim poročal, da je jugoslovanska vlada prejela odgovor avstrijske vlade na svojo noto o slovenskih šolah na Koroškem. Ko je odgovarjal na vprašanja novinarjev o avstrijskem odgovoru ter o vesteh, da novi zakon o šolstvu na Koro-

škem ne bo več določal obveznih dvojezičnih šol, je uradni predstavnik izjavil:

Odgovor avstrijske vlade, razpis predsednika pokrajinske vlade na Koroškem Wedeniga in položaj, ki je nastal z njegovim izvajanjem, kakor tudi načrt novega zakona o šolstvu na Koroškem, ki ne določa ohranitve obveznih dvojezičnih osnovnih šol, ki so bile ustanovljene na

osnovi zakonske uredbe o šolstvu iz leta 1945, niso niti najmanj v duhu avstrijske državne pogodbe in lahko resno škodijo avstrijsko-jugoslovanskim odnosom. Zato bo jugoslovanska vlada prisiljena nadalje ukrepati glede tega vprašanja.

Z vprašanjem koroškega manjšinskega šolstva se je zadnje dni bavila tudi Zveza na ljudska skupščina FLR Jugoslavije.

S pesmijo smo proslavili Dan zastave

Uspela pevska koncerta ob Baškem in Vrbskem jezeru

V nedeljo so vse demokratične sile v Avstriji proslavljale Dan zastave, dan, ko je Avstrija pred tremi leti zopet zaživela kot samostojna, neodvisna in svobodna država. Mladi vojaki, ki so pred tedni vstopili v vojsko, so tega dne pod zastavo prisegli zvestobo domovini, mladina pa je v šolah proslavljala veliki dan.

Pač pa je treba ugotoviti, da je bilo pri nas na Koroškem tega dne razmeroma zelo tiho. Zmage pijani šovinistični elementi, ki so 10. oktobra hrupno slavili »zmage« krivične in protizakonite kampanje proti dvojezičnemu pouku ter podarjali svoja dvomljiva domovinska čustva, so na dan vstajenja Avstrije spali. In to prav gotovo namenoma, ker bi Dan avstrijske zastave ne mogli tako izkoristiti v protislovensko gonjo kot pa 10. oktober, ki ga najbolj hrupno slavijo ravno tisti, ki so leta 1938 prvi poteptali rdeče-belo-rdečo zastavo in izdali domovino Avstrijo.

Tudi koroški Slovenci, ki smo bili kot avstrijski državljani vedno lojalni do domovine, smo Dan avstrijske zastave posebej dostojno proslavili v okviru dveh koncertov v Ločah in v Logi vasi.

Ob tej priliki je govoril tudi predsed-

nik Slovenske prosvetne zveze dr. Franci Zwitter, ki je med drugim dejal: Tudi koroški Slovenci se vključujemo v praznovanje Dneva zastave. Bili smo veseli, ko so pred tremi leti zapustili vojaki zasedbenih sil našo državo, ker smo pričakovali, da bomo na osnovi državne pogodbe zadihali svobodno in enakopravno narodno življenje v svobodni domovini. Dan zastave praznujemo v Ločah ob Baškem jezeru in v Logi vasi, v krajih, kjer so »domovini zvesti« kričali sicer 10. oktobra slavili novo »zmago« v obliki protustavnega odpravljanja dvojezičnega šolstva, zdaj pa od samega navdušenja pozabili na Dan zastave. Pozabili so, kje je domovina. Mi pa jim povemo, da je domovina tam, kjer je narodna pesem, pesem izpove, kar narod čuti. Z našo narodno pesmijo, ki nam je nihče ne more vzeti, slavimo kot zvesti državljani praznik domovine. Ni ga naroda na svetu, ki nima svoje narodne pesmi, prav tako pa tudi ne more biti govora o kakem vindišarskem narodu, ki ga pri nas umetno ustvarjajo, da bi s tem javnost zaslepili in ustvarjali neresnično sliko dejanskega položaja v deželi.

Ker smo zvesti domovini, zahtevamo,

da nas ta domovina prizna, da prizna naše narodne pravice. Zahtevamo in pričakujemo pa tudi, da bodo klicani na odgovornost vsi tisti, ki se pod krinko »Heimatreue« borijo proti obstoječemu redu in spodbujajo demokratične temelje države. Slovesno izjavljamo, da hočemo ostati zvesti državljan, a istočasno izjavljamo, da se bomo borili za enakopravnost, da bomo zahtevali naše pravice. V naši borbi bomo vztrajali, čeprav bodo še tako rohneli. Ohraniti hočemo slovenski živelj tudi ob obalah Baškega in Vrbskega jezera in nikdar ne bomo priznali krivičnih plebiscitov, posebno pa ne »plebiscita« nasilja in krivice, kakršen se je izvedel v zadnjih dneh septembra in do 7. oktobra, kajti cilji takih plebiscitov so nasilno iztrebiti narod.

Ob zaključku govora je dr. Franci Zwitter dejal, da se koroški Slovenci že 1400 let borimo za naše pravice, da se moramo še boriti, da bomo lahko nadalje govorili naš jezik, peli naše prelepe pesmi. Poudaril je, da smo v vsej zgodovini dali državi, kar ji gre in to bomo tudi še nadalje storili, a odločno zahtevamo, da tudi država da, kar gre nam, da izpolnjuje obveznosti, ki jih je sprejela s členom 7 Državne pogodbe — zaščito narodne manjšine v državi in prepoved vseh organizacij, ki protizakonito rovarijo proti nam in našim pravicam.

(Nadaljnje poročilo o koncertih prinašamo na drugi strani.)

Novi papež Janez XXIII.

V torek popoldne je kardinalski kolegij po tridnevem konklavu v enajstem volilnem postopku izvolil za novega papeža beneškega patriarha kardinala Angele Roncallija, ki si je po izvolitvi za papeža nadel ime Janez XXIII. Slavnosti kronanja novega papeža bodo 4. 11. 1958.

Papež Janez XXIII. bo 25. novembra praznoval že 77-letnico. Izhaja iz kmečke rodbine iz Bergama v Italiji. Leta 1953 je postal Roncalli kardinal, skozi 20 let pa je bil papeški predstavnik v različnih deželah Evrope in Bližnjega vzhoda. Poznan je tudi kot avtor različnih znanstvenih del.

Mnogi so pričakovali, da bodo volitve v konklavu prej zaključene. Vendar so trajale več dni, ker je obstajalo več nasprotujočih si političnih struj med kardinali. Najmočnejši sta bili v glavnem dve struji, katerih prva se je zavzemala za takega novega cerkvenega voditelja, ki bi nadaljeval politiko svojega predhodnika, druga pa se je zavzemala za bistveno spremembo dosedanje vatikanske politike, za katero meni, da je prinesla cerkvi veliko škode. Vse kaže, da so s papežem Janezom XXIII. našli kompromisno rešitev.

Predsednik Izvršnega sveta LRS Boris Kraigher:

Politika šovinizma in nacionalizma je nevarna pot

V Novem mestu je bila ob koncu zadnjega tedna spominska proslava v počastitev 15. obletnice I. kongresa Slovenske protifašistične zveze žena, ki so se je poleg predstavnikov oblasti in javnega življenja udeležile zlasti zastopnice ženskih združenj iz vse Slovenije ter iz Trsta in Koroške. Na proslavi je govoril predsednik Izvršnega sveta LR Slovenije Boris Kraigher ter najprej spomnil za čas NOB, ko je tudi žena stopila kot enakopravna v javno življenje. Ko je objasniti nekatere vprašanja notranje politike in posebno gospodarstva, je govornik prešel na probleme zunanje politike in najprej spregovoril o kampanji, ki jo izvajajo proti Jugoslaviji nekatere dežele vzhodnega bloka. V tej zvezi se je dotaknil tudi zadnjih dogodkov pri nas na Koroškem ter med drugim dejal:

Za nas v Sloveniji pomeni ta akcija tudi še posebno nevarnost zaradi tega, ker

prilika za skrajno potrebno spoznanje in sklep, da si moramo pomagati sami. Z vsakodnevnimi žrtvami in prispevkom vsakega s premišljenim in skrbnim gospodarjenjem vseh in povsod. Ne v čakanju na izpolnitev lepih obljub in velikih rešitev — v vsakodnevnem drobnem delu in prispevku je najzanesljivejša pot. Zato:

Vsi, ki varčujemo - bodočnost kujemo!

vzpodbuja tiste sile v naših sosednih deželah, Avstriji in Italiji, ki sodijo, da je prišel čas, ko je Jugoslavija pritisnjena od vseh strani in ko lahko v tej situaciji tudi oni nekaj ugrabijo. Zdi se mi, da ima bistveno tak značaj akcija proti dvojezičnemu šolstvu na Koroškem in da je prav zaradi tega toliko bolj obsojanja vredno in da prav zaradi tega pada toliko večja odgovornost na napredne sile v Avstriji, ki se ne zavedajo dovolj, kam jih taka politika vodi in kam jih vodi politika popuščenja pred ponovnim nastopom šovinizma in nacionalizma na teh področjih. Če se oni čudijo, ko mi ugotavljamo, da bodo taki ukrepi nujno privedli k slabitvi odnosov med Avstrijo in Jugoslavijo, se moramo mi čuditi takšnim njihovim izjavam in taki neobčutljivosti za očitne procese v mednarodnih odnosih. Prav gotovo ti njihovi koraki ne bodo privedli do poslabšanja odnosov med Jugoslavijo in Avstrijo zaradi tega, ker bi Jugoslavija to želela, ampak kdor dovolj ponovno razvijanje nacionalističnih in šovinističnih strasti, ta se mora nujno zavedati, da prevzema nase odgovornost za odpor proti temu, odgovornost za nadaljevanje in ponovno odpiranje problemov, ki so bili v zadnjih letih že razmeroma dobro potisnjeni v ozadje, problemov, ki nujno morajo privedi do situacije, v kateri je nadaljnje razvijanje dobrih odnosov zelo oteženo.

Mnenje drugih:

Nur wenige von den vielen tausend Feriengästen, die alljährlich ihren Urlaub an den Ufern des Wörthersees oder des Faakersees im südlichen Teil des österreichischen Bundeslandes Kärnten verbringen, mögen ahnen, dass sich in dieser lieblichen Gegend seit Jahrzehnten ein verbissen geführter Nationalitätenkampf abspielt. An der Oberfläche ist davon wenig zu bemerken. Die Inschriften auf den Ortstafeln, an den öffentlichen Gebäuden und an den Privathäusern sind deutsch, und jedermann wird sich im Verkehr mit dem fremden Besucher der deutschen Sprache bedienen. Wer jedoch zufällig einem Gespräch zwischen Einheimischen zuhören kann, der wird sofort bemerken, dass ihm hier nicht deutsche, sondern slowenische Laute entgegenklingen. Die Sprache, die in Südkärnten gesprochen wird, ist das Slowenische...

Immerhin lassen sich in Südkärnten noch drei mehr oder weniger geschlossene slowenische Gebiete unterscheiden, nämlich im Westen das untere Gailtal zwischen Villach und Hermagor, im Zentrum das Rosental mit der Gegend südlich des Wörthersees und im Osten das Jauntal, südlich von Völkermarkt. Man schätzt die Zahl der Slowenisch sprechenden Einwohner Kärntens auf rund 60.000 bis 70.000. Ergebnisse von Volkszählungen lassen sich hier kaum heranziehen, da jede dieser Zählungen als politische Entscheidung aufgefasst wurde und sich dabei oft die absurdesten Resultate ergaben.

Während die Germanisierung der slowenischen Alpenbevölkerung in früheren Zeiten als eine natürliche Entwicklung bezeichnet werden darf, lässt sich dies seit dem Aufkommen des Nationalismus im vorigen Jahrhundert nicht mehr sagen. Schon früh wurde in Kärnten die relativ gemässigte Haltung der alten österreichischen Monarchie in Nationalitätenfragen durch deutsche nationale Strömungen überlagert, die nur jenen als vollwertigen Staatsbürger betrachten wollten, der sich zur „überlegenen“ deutschen Kultur und zum deutschen Wesen bekannte...

Die Kärntner Volksabstimmung von 1920 ist vielleicht ein Musterbeispiel dafür, wie wenig Plebiszite geeignet sind, Fragen der nationalen oder staatlichen Zugehörigkeit endgültig zu lösen und Frieden zwischen zwei sich bekämpfenden Nationalitäten herzustellen. Die Verfechter des Deutschtums glaubten aus dem Ergebnis des Plebiszites ableiten zu können, dass das nationale Bekenntnis zum Slowenentum gleichbedeutend sei mit dem staatlichen Bekenntnis zu Jugoslawien und damit mit „Heimatverrat“. Diese These wird auch heute noch mit unverminderter Vehemenz von den deutsch-extremistischen Kreisen unter der Führung der „Kärntner Landsmannschaft“ und der ihr angeschlossenen Organisationen verfochten. Auf diese Weise wurde der Kampf gegen das Slowenentum in unheilvoller Weise mit dem Kampf um die „Heimat“ und um die staatliche Zugehörigkeit zu Österreich verflochten, wobei aber bezeichnenderweise gerade die lautesten Verfechter des „österreichischen Kärntens“ die ersten waren, die 1938 beim Anschluss auf die österreichische Fahne spuckten. Der Nationalsozialismus fand in Kärnten nur allzu günstigen Nährboden, und sein Sieg brachte für die Kärntner Slowenen eine Zeit härtester Drangsäle. War schon in der Zwischenkriegszeit die in der alten Monarchie selbstverständliche slowenische Schule zurückgedrängt worden, so wurde nunmehr der Gebrauch der slowenischen Sprache in Schule, Kirche und überhaupt im öffentlichen Leben untersagt. 350 slowenische Familien aus Kärnten wurden zwangsweise ausgesiedelt, und Prozesse gegen Slowenen wegen angeblicher „staatsfeindlicher Betätigung“ waren an der Tagesordnung...

Auf der Seite der deutschen Extremisten ist mit dem Begriff „Windische“ viel Missbrauch getrieben worden. Das eine Mal wurde verkündet, die „Windischen“ stellten in Wirklichkeit ein von den Slowenen ethnisch und sprachlich verschiedenes Volk dar. Dann wieder wurde erklärt, die „Windischen“ seien die staatsstreuen Österreicher unter der slowenischen Bevölkerung Kärntens, im Gegensatz zu den als jugoslawische Irredentisten verschrien Nationalslowenen. Beide Theorien sind indessen unhaltbar. Der Dialekt der Kärntner Slowenen unterscheidet sich vom Schriftslowenischen nicht stärker als etwa die Dialekte der istrischen oder der untersteirischen Slowenen...

Heute scheint es nun, als ob der mühsam erreichte Sprachenfriede in Kärnten wieder in Frage gestellt würde. Neuerdings erheben die extremistischen Deutschtümler ihr Haupt und reden von einem „unerträglichen Sprachenzwang“ und von einer „Vergewaltigung der Mehrheit durch die Minderheit“. Stein des Anstoßes bildet vor allem die Schulverordnung von 1945, die von den Kindern im gemischtsprachigen Gebiet die Erlernung beider Sprachen verlangt. Zwar ist zuzugeben, dass der Geltungsbereich dieser Verordnung damals etwas zu weit ausgedehnt wurde, aber sie wurde in der Praxis ohnehin nur dort

Noben odlok nam ne bo mogel vzeti naše pesmi

S pevskih koncertov v Ločah in Logi vasi

Močno orožje v naši borbi za najosnovnejše človečanske pravice je naša pesem, ki jo že vsa desetletja in stoletja zavestno gojimo in branimo. Pesem nam je drag zaklad, ker je vzrasla na naših tleh, ker so jo peli naši predniki in je v naši zemlji zakoreninjena. Ta naša pesem jasno govori svetu, da na tej zemlji živimo Slovenci in ne nekakšna umetno stvorjena vindišarska zmes brez svoje pesmi in književnosti. Noben odlok nam naše pesmi ne bo mogel odvzeti in zatajiti, ker v našem narodu je močna volja do življenja, do enakopravnega življenja z ostalimi sodeljanci. Naša pesem močno odmeva po dolinah in hribih Podjune, Roža in Zilje, na Gurah in ob Vrbskem jezeru.

Mnogo zanimanja vlada med občinstvom za našo pesem, posebno privlačni so množični nastopi združenih pevskih zborov, kakršna sta bila v nedeljo v Ločah in v Logi vasi, kjer je Slovenska prosvetna zveza priredila koncerta združenih moških pevskih zborov iz Podjune pod vodstvom izkušenega pevovodje Folteja Hartmana. Nastopili so pevci SPD »Edinost« iz Pliberka, SPD »Zarja« iz Železne Kaple in SPD »Danica« iz St. Vida. Vsega skupaj je bilo nad 40 pevcev.

Lep dan je bil v nedeljo, ko so pevci prispeli iz Podjune v Loče ob idiličnem Baškem jezeru, v katerem se zrcalijo Karavanke z Jepo, simbolom tega kraja. V pozdrav Podjunčanom so zapeli domači pevci iz Ledenic pod vodstvom pevovodje Trisniga iz Loč. Pevski zbor je tokrat prvič nastopil. Poudariti pa moramo, da je svoje tri pesmi dobro odpel. Za domačimi pevci so se zvrstili na oder pevci iz Podjune. Občinstvo, ki se je tokrat zbralo v posebno lepem številu, jim je hrupno zaploskalo v pozdrav.

In že se je začel program, ki je bil zelo pestro izbran. V dvorani pri Pušniku je s pesmijo zaživela naša zemlja, naši običaji in naše navade, skratka naš človek. Navdušenje občinstva je naraščalo od pesmi do pesmi. In to navdušenje je bilo opravičeno, saj so pevci, ki so se res trudili v svojih domačih društvih in nato na skupnih vajah, dali pesmi dušo in srce. Peli so z občutkom, zelo razgibano, melodično in umetniško dovršeno. Uspeh koncerta je seveda v prvi vrsti pripisati spretnemu pevovodji Folteju Hartmanu, ki s pevci živi, ki jih zna pritegniti in pravilno voditi ter razpolaga z izrednim darom tenkočutnosti za lepoto.

Zmračilo se je, ko je bil koncert za-

ključen. Pevci so izven programa v slovo Ločanom ter okolišanom zapeli še nekaj pesmi. Nato so se odpeljali ob Baškem jezeru, v katerem se je že kopala mesečina, proti Logi vasi. Ob pogledu na počivajoče jezero se je pri pevcih vzdramila pesem — Počiva jezero v tihoti — ki so jo med vožnjo zapeli.

Medtem ko so v Ločah še sedeli v Pušnikovi dvorani in dolgo v noč prepevali domačini, so pevci iz Podjune že prispeli v Logo vas in v večernem koncertu tudi v dvorani gostilne pri Marici dali iz sebe vse, kar lepa pesem od pevca zahteva.

Pevcem je v imenu domačega društva izrazil dobrodošlico predsednik Kakl Maksi, ki je ob tej priliki med drugim, naglasil, da nam noben odlok ne bo mogel vzeti naše pesmi — bisera našega naroda.

Tudi v Logi vasi, ob prelepem Vrbskem jezeru, se je ta večer zbralo mnogo ljubiteljev slovenske pesmi, ki so program pozornostno spremljali in z navdušenim aplavdiranjem izražali priznanje pevcem, solistom in pevovodji. Težko je reči, katera pesem je občinstvu bolj ugajala, ker je bil program res pester in pesmi vsebinsko tako lepe in naše, da je vsaka posebej izrazila nekaj svojstvenega, lepega in za človeka dragega. Tudi buditeljsko pesem Alojzija Gradnika »Vitogoj«, ki jo je recitiral Blaž Singer, je občinstvo z navdušenjem sprejelo.

Po koncertu je občinstvo le počasi zapuščalo dvorano, saj so pevci še dodatno zapeli nekaj lepih pesmi. Razvila se je živahna družabnost, na kateri je ob kozarcu dobrega vina zadonela še marsikatera pesem — skupno so peli po skupinah domačini in Podjunčani. Bilo je res lepo to prijateljsko sožitje.

Lepo bi bilo, če bi bilo takih koncertov čim več po naši lepi zemlji, ker na njih se zbližujejo Rož, Podjuna, Zilja in Gure. Sreča se staro in mlado, skupno zapojejo to ali ono pesem in sklepajo prijateljske vezi. Na koncerte pa pridejo tudi naši nemški sodeljanci, ki so za mirno sožitje in enakopravnost, in skupno z nami uživajo ob naši lepi pesmi. Taki koncerti pa nas tudi krepijo v naši trdi in kruti borbi, v kateri bomo vztrajali, pa čeprav bodo še tako pritiskali, ker naša borba je pravična. S pesmijo pa hočemo tudi dokazati, da tu živimo Slovenci in da smo odločeni boriti se za naš nadaljnji obstoj, zavedajoč se, da sta naša najmočnejša zaveznika: resnica in pravica!

Tudi deželni zbor je že zajela volilna borba

Ko se je ta terek sestal koroški deželni zbor k prvi seji, se je takoj v začetku pokazalo, da prihodnje volitve že zdaj mečejo prve sence na mirno in stvarno delo tudi deželne zakonodajne ustanove, kakor je bilo podobno ugotovljeno ob začetku sedanjega zasedanja parlamenta na Dunaju. Navadno je vsaj prva seja deželnega zbora potekala v dostojni umirjenosti, tokrat pa so se že od vsega začetka posluževali težkega orožja, ki je drugače v navadi le v boju za glasove, torej v času, ko se bližajo volitve.

OVP in FPO sta namreč že na torkovi seji načeli vprašanje manjšinskega šolstva oziroma vprašanje manjšine sploh, torej tisti problem, ki so ga izrabljali in zlorabljali že pri vseh volitvah. Med omenjenima strankama na eni ter SPO na drugi strani je prišlo ponovno do medsebojnih očitkov in je res že težko ugotoviti, kdo dejansko najbolj zavlačuje kon-

no rešitev manjšinskega vprašanja, v kolikor je to sploh odvisno od dežele, saj je za izvedbo člena 7 državne pogodbe izključno pristojna le zvezna vlada. Zato je še toliko bolj gotovo, da OVP in FPO nikakor ne gre iskreno za rešitev tega problema, marveč se le pripravljata, da bi volilno kampanjo spet izrabili za umazano gonjo proti koroškim Slovencem.

Razumljivo, da bo deželni zbor v že od vsega začetka zastrupljenem ozračju le težko obravnaval in reševal številna važna vprašanja. Posebej pa ponovno poudarjamo, da vprašanje manjšine ne more in ne sme biti drobiž za poravnavo računov med posameznimi strankami.

Do ostrega nastopa zaradi manjšinskega vprašanja je prišlo med SPO na eni in OVP ter FPO na drugi strani tudi na seji deželne vlade v sredo, kjer je FPO-jevski zastopnik Rader celo zagrozil, da bo demonstrativno zapustil sejo.

durchgeführt, wo sie berechtigt war. Die Verfechter des Deutschtums wollen heute die Einführung des sogenannten „elterlichen Bekenntnisprinzips“ an Stelle der seit 1945 obligatorischen Zweisprachigkeit in der Schule. In diesem Sommer kam es zu organisierten Schulstreiks, und darauf sah sich Landeshauptmann Wedenig gezwungen, den Eltern die Möglichkeit einzuräumen, ihre Kinder in den gemischtsprachigen Schulen vom slowenischen Unterricht zu dispensieren. Nun aber zeigte es sich, dass es den Organisatoren der illegalen Schulstreiks keineswegs um die vielgerühmte „Bekenntnisfreiheit“ gegangen war und dass die Sozialisten nicht nur mit Rücksicht auf ihre slowenischen Wähler, sondern in genauer Kenntnis der Verhältnisse in Kärnten dieses

Bekenntnisprinzip als Grundlage für das zur Behandlung stehende definitive Bundesgesetz über die Minderheitenschule abgelehnt hatten. Sofort nach Veröffentlichung des Erlasses Wedenigs am 22. September setzte eine vorbereitete und organisierte Aktion der deutschen nationalen Organisationen ein, die unter Anwendung aller nur möglichen Druckmittel auf eine völlige Beseitigung des gemischtsprachigen Unterrichts hinzielte. Über diese Vorfälle und über die Preisgabe des Prinzips der Gleichberechtigung herrscht begreiflicherweise bei den nationalbewussten Slowenen, die für den Bestand des Kärntner Slowenentums fürchten, Erbitterung und Entrüstung...

»Neue Zürcher Zeitung«, 19. 10. 1958 Zürich

PO ŠIRNEM SVETU

Peking. — Kitajska časopisna agencija je sporočila, da je zadnji kontingent kitajske vojske zapustil Severno Korejo. Odhodu tega zadnjega kontingenta, v katerem so bili tudi oficirji in vojaki vrhovnega štaba kitajskih prostovoljcev v Severni Koreji, je prisostvoval tudi predsednik severnokorejske vlade Karam Ir Sen.

London. — Britanski minister za kolonije Lennox Boyd je delegatom Nigerije ki sodelujejo na pogajanjih z Veliko Britanijo obljubil, da bo britanska vlada 1. oktobra 1960 njihovo vlado priznala za neodvisno. Velika Britanija bo v to privolila, če se bo nigerijski parlament, ki bo izvoljen prihodnje leto tudi sam izrekel za neodvisnost.

Kairo. — Alžirska vlada je zavrnila predlog francoskega premiera De Gaulle v zvezi s pogajanjimi za prenehanje sovražnosti. Alžirska vlada smatra izjavo De Gaulle, ki zahteva brezpogojno kapitulacijo alžirske narodnoosvobodilne vojske, za zavrnitev predloga Ferhata Abasa in mirno rešitev alžirskega vprašanja.

Bangkok. — V severovzhodnih pokrajinah Tajske so zaprli 70 ljudi, ki so jih obtožili, da so člani komunistične partije, ki je tod ilegalna.

Varšava. — Na procesu proti vojnemu zločincu, bivšemu Hitlerjevemu Gauleiterju Erichu Kochu, je obtoženi na drobno opisal svojo dejavnost v času od leta 1933 do 1939, pri čemer si je močno prizadeval, da bi dokazal, »da ni o ničemer sam odločal«, temveč je vedno »zavzemal umerjeno stališče«. Po njegovih besedah je takoj po začetku vojne prevzela vso oblast vojska, on pa je svojo civilno in strankinsko oblast izročil svojemu namestniku in odšel v Berlin. Koch je po obtožbi odgovoren za smrt 72.000 Poljakov in za deportacijo nadaljnjih 100.000 Poljakov v koncentracijska taborišča.

Moskva. — Predsednik ministrskega sveta ZSSR Hruščev je ob priliki sprejema v Kremlju v preteklem tednu izjavil, da je Sovjetska zveza po proučitvi prošnje vlade ZAR za pomoč pri izgradnji, odobrila kredit 400 milijonov rubljev za plačilo dobav strojev, naprav in drugega materiala iz SZ.

Kairo. — Vlada Združene arabske republike je sklenila začetj glavna dela za zgraditev velikega jezua na Nilu pri Asuanu v bližini sudanske meje. Predsednik Naser je imenoval poseben odbor, ki bo nadzoroval ukrepe za čimprejšnjo izgradnjo največjega hidroenergetskega projekta v arabskem svetu. Ta odbor vodi podpredsednik ZAR maršal Amer. V odločilnih krogi izjavljajo, da bodo krili stroške gradbenih del v glavnem z dohodki od Sueškega prekopa. Ti dohodki znašajo letno 40 milijonov funtov.

Washington. — V Ameriki so izdelali 200 ton težek radioteleskop, katerega krožniku podobna antena bo imela v začetku zmogljivost za sprejemanje radioznakov iz višine z rakete, ki bo oddaljena do 640.000 kilometrov od Zemlje.

Rim. — Italijanski ministrski svet je sprejel več zakonskih načrtov, med njimi tudi načrt za reformo ustave. Po tem načrtu naj bi mandat obeh italijanskih skupščinskih domov znašal pet let, volitve v skupščino in senat pa naj bi bile skupne, da bi preprečili komplikacije. Imenovali naj bi tudi več senatorjev, ki bi svojo funkcijo opravljali do smrti.

Beograd. — Predsednik Federativne ljudske republike Jugoslavije maršal Tito bo v decembru odpotoval na večdnevni uradni obisk v Združeno arabsko republiko.

Atene. — Ciprski guverner Foot je odgovoril sindikalnim voditeljem Cipra, ki so od njega zahtevali ukinitve policijske ure na otoku. Britanski guverner Foot v svojem odgovoru poudarja, da bo policijska ura ukinjena, če bo nasilje na otoku prenehalo. Na drugi strani pismo priznava, da povzroča policijska ura prebivalstvu Cipra težave in škodo.

Več odrskih prireditev po prosvetnih društvih!

Kdor lista po društvenih kronikah in opisih zgodovine slovenskih prosvetnih društev na Koroškem, bo videl, da so se v prosvetni dejavnosti zadnjih 60 let med koroškimi Slovenci najbolj vkoreninili petje, dramska dejavnost ali igre, izobraževalni tečaji ter izposojanje in čitanje knjig iz društvenih knjižnic. Vsa ta področja ljudskoprosvetne dejavnosti so naša društva v naraščajoči meri gojila v obdobju med obema vojnama, pa tudi še v prvih petih, šestih letih po drugi svetovni vojni. Zadnja leta pa — če izvzamemo petje in kmetijske izobraževalne tečaje — opažamo precejšnjo praznino ali mrtvilo tako na področju dramske dejavnosti društev kakor tudi na področju izobraževanja potom knjige in predavanj.

Ko govorimo o vzrokih, ki so predvsem na področju dramske dejavnosti privedli do mrtvila, ki smo mu razen redkih izjem priča, potem po navadi naštejemo vse vzroke, le poglavitnega — to je nas same — brez nadaljnjega preidemo. Govorimo, da v času kinematografov in televizije ter drugih, ravno mladino dražeh dogaňanj v svetu, ljudske odrske prireditve med mladino nimajo več privlačnosti. Izgovarjamo se tudi, da ob obilici »rolerjev« in »mopedov« ter avtomobilov za tovrstne prireditve mladina nima smisla, da čedalje bolj nori za plehkimi plesnimi in zabavnimi prireditvami in da je ni mogoče pritegniti k resnejšemu vzgojnemu prosvetnemu delu.

Ne zanemarjajmo mladine!

Vse to sicer drži, vendar le v toliko, v kolikor starejši oz. odrasli izvežbani prosvetaši — igralci in režiserji — pušča jo mladino, da gre svoja pota in zapada izživljanju, ki od nje ne zahteva duhovnega doprinosu in ki jo draži prav v tistih čustvih, ki so spričo njene nekam po naravi dane domišljije najbolj občutljiva. Tam pa, kjer med starimi prosvetaši še korenini zavest, da so v vzgoji in usmerjanju mladine odločilen člen med domom in šolo na eni ter življenjem in dogajanjem v svetu na drugi strani, ubira tudi sedanja mladina prava pota in stopa tako v narodnem kakor v prosvetnem in družabnem življenju zavestno po stopnjah svojih prednikov v korist naše skupnosti in bodočega plodnega narodnega razvoja. Da je temu tako, kaže živahno sodelovanje naše mladine v pevskih zborih, pa tudi pri odrskih prireditvah in igrah, kjer društva te prirejajo. Da primeri, ki to potrjujejo, niso osamljeni in da se ne nanašajo le na od sedanjega utripa časa še odmaknjena hribovska kmečka naselja, temveč da jih naletimo tudi v krajih blizu industrije in mestnega življenja, smo videli na proslavi 50-letnice Slovenske prosvetne zveze v Celovcu in vidimo na sedanjih pevskih koncertih, kjer nas naravnost preseneča, kako močno so se zbori v zadnjih mesecih pomladili.

Če te posplošene ugotovitve prenesemo na vrt domačega društva, ki je morebiti zapleveljen in pust, potem moramo odkrito in možato priznati, da je zapleveljen in pust zaradi tega, ker smo popustili ali prenehali z našimi tradicionalnimi odrskimi prireditvami in s tem odvzeli mladini možnost in priložnost plemenitega, družujočega izživljanja ter spoznavanja tvorcev naše bogate ljudskoprosvetne, književne in pesniške zakladnice. Njihovo delo je raslo, cvetelo in plodilo prav v prizadevanju naših društev, ki so stvaritve naših pesnikov in književnikov prevzela kot izročilo in ga na široko sejala med prebivalstvom naše prelepe slovenske zemlje.

Naš značaj in naše srce smo kovali v prosvetnem delu

To izročilo smo od naših prednikov prevzeli tudi mi in ga gojili med nami naprej. Zato smo dolžni, da ga naprej posredujemo naši mladini, tako tisti, ki dorašča, kakor oni — tej pa danes še prav posebno — ki še sedi v šolskih klopih. Le pogléd nazaj v svoja mlada leta: Ali ni poleg domače vzgoje prav zgodnja udeležba in sodelovanje pri miklavževanjih in materinskih dnevih zbudilo našo narodno zavest in veselje do prosvetnega so-

ustvarjanja? — Ali nam niso prav poznejši nastopi na odru bodisi z deklamacijo, recitacijo ali z igranjem svoje vloge zdržili žilico po čitanju Jurčiča, Levstika, Cankarja, Prežihna in Finžgarja in po prebiranju pesmi Prešerna, Gregorčiča, Aškerc in Župančiča? — Ali se ni s tem širilo naše obzorje in večala naša korajža, da smo se povsod upali povedati in utemeljiti svoje mnenje ter se znali zoperstaviti odkritim in pokritim nakanam naših nasprotnikov? — Če ne bi bilo naših prosvetnih društev in ljudi, ki so nas znali priključiti že prav zgodaj, ki so nas pri vajah za igre vzgajali in kazali novo pot, bi iz naših vrst ne izšli možje in žene, ki so kot kmetje in delavci sposobni oblikovati in usmerjati občine, društva in zadruge ter naše narodne organizacije in za katerih število nas naši nasprotniki vedno spet zavidajo.

Ta vloga naših prosvetnih društev in odrskih prireditev se danes v ničemer ni spremenila. Slej ko prej so prosvetna društva in njihovi funkcionarji poleg roditeljev soodgovorni za vzgojo naših otrok v značajne ljudi, ki bodo v narodnem pogledu vedeli, kaj je naše, kaj pa tuje, ki bodo gojili in branili svoje ter spoštovali tuje. Ta soodgovornost je ob današnjih

Velik praznik malega gledališča

V tej gledališki sezoni obhaja gledališče na Jesenicah dva pomembna jubileja: stoto premiero ter tisočo predstavo, kar je za gledališko ustanovo, ki deluje le po polpoklicnem sistemu, lep uspeh, h kateremu tudi koroški Slovenci pristrčno čestitamo ter želimo še nadaljnjega plodnega dela in razvoja.

Ob prazniku jeseniškega gledališča je tudi naš list prejel dopis o pomenu in razvoju imenovane jeseniške kulturne ustanove, ki ga radevolje objavljamo:

Jesenice so veliko industrijsko središče na Gorenjskem in ker so Slovenci znani kot veliki ljubitelji gledališča, ni čuda, da že leta in leta deluje v tem mestu gledališče, ki je v pravem pomenu besede ljudsko, saj z umetniško besedo preko odra vzgaja, izobražuje in zabava delovne ljudi, ki so po trudopolnem delovnem dnevu željni gledaliških predstav.

Čufarjevo gledališče na Jesenicah nosi ime jeseniškega pisatelja — proletarca Toneta Čufarja (njegovo zbrano delo je pravkar izšlo pri Cankarjevi založbi v Ljubljani pod naslovom »Nova gaz« — op. ured.) in je edina tovrstna umetniška ustanova na Gorenjskem, odkar je bilo ukinjeno poklicno Prešernovo gledališče v Kranju. Gledališče ima že dolgoletno tradicijo, vendar je pravi umetniški razvoj doseglo šele po l. 1945.

Letošnja sezona se pričinja v znamenju dveh velikih jubilejev. Gledališče bo uprizorilo v tej sezoni 100. premiero in hkrati dosegli 1.000. predstavo, kar je za

amatersko gledališče, ki sicer dela po polpoklicnem sistemu, zelo veliko. Predstave v povojnih sezonah si je ogledalo nad 340.000 gledalcev.

Poslanstvo tega gledališča je še toliko večje, ker se njegov delokrog razteza po vsej zgornji Gorenjski, v bližini bodočnosti pa namerava z gostovanji pozdraviti naše brate, predvsem na Slovenskem Koroškem. Čufarjevo gledališče je po svojem repertoarju res pravo ljudsko gledališče, ki z ljubeznijo goji zlasti domačo dramatiko, saj je od 100 uprizorjenih del uprizorilo 59 del jugoslovanskih avtorjev, med njimi 39 slovenskih. Gledališče se je izogibalo modernističnim eksperimentom, ki so dostikrat sami sebi namen in so že dostikrat ogrozili obstoj prenekaterega gledališča, vendar pa je pozorno spremljalo vse umetniške dosežke inozemskih odrov in dramatikov ter z uspehom in globokim odzivom pri publiku uprizorilo številna dela iz repertoarja večjih svetovnih gledaliških mest.

Za svoj praznik, za stoto premiero, je gledališče seglo spet v zakladnico slovenske dramatike in izbralo tragedijo »Veronika Deseniška« Otona Župančiča. Čufarjevo gledališče bo še naprej stopalo po stopinjah bogate tradicije slovenske gledališke kulture, hkrati pa vodstvo in ves ansambel gledališča gojita željo, ponesti lepo domačo besedo tudi našim bratom v zamejstvu.

Stare Marjan

vplivih na naš naraščaj še večja, kakor je bila pred leti. Drži pa — in tega se v polni meri zavedajmo — da sedanja mladina dorašča v drugih okoliščinah, kakor smo doraščali mi in da današnji čas v pogledu na odrske prireditve zahteva velike spretnosti v izbiri programa in v kvaliteti poteka prireditve. To upoštevajmo! Dobro prislupnimo notranjosti mladine in okolju, kjer živimo in kataremu želimo postreči z odrsko prireditvijo kot kulturnim užitek.

Z združenimi silami pristopimo k delu

V teh dneh in tednih vstopamo v prosvetno sezono letošnje zime. Čas je, da mislimo na miklavževanja, silvestrovanja in pustne prireditve, na božič in veliko noč po naših društvih in odrh. Letos naj bo vstop v to prosvetno sezono odločnejši in zavestnejši, kakor je bil v zadnjih letih. Bolj kot v zadnjih letih — ko smo priča, da spet preganjajo slovensko besedo po naših šolah in med našimi otroci — gre letos za to,

● da sleherno prosvetno društvo obnovi in poživlji svojo dejavnost na odrskem in igalskem področju;

● da stopijo na plan in med mladino stari režiserji in odrski igralci in da za njo in z njeno pomočjo obnavljajo naše prosvetno življenje;

● da se v to prizadevanje vključijo tudi roditelji, ne kot ovira temveč kot buditelji družine in otrok k prosvetnemu delu.

Združimo vse razpoložljive sile — saj teh je še mnogo med nami — in pokažimo znova z delom v prosvetnih društvih, da ne sprejememo smrtne obsodbe, ki bi jo nad našim jezikom zlasti po šolah spet radi izrekli nepomirljivi nacionalistični krogi. Poidimo na prosvetno delo in vtišimo si v srce spomin na velikana narod budoče pesmi, Simona Gregorčiča: »Razum naš, bratje, in pogum, sovraže vse premaga.

Blaž Singer

Ruski pisatelj Pasternak prejel letošnjo Nobelovo nagrado za literaturo

Švedska akademija znanosti, ki vsako leto podeljuje tako imenovane Nobelove nagrade, je letošnjo nagrado za literaturo priznala ruskemu pisatelju Borisu Pasternaku. V obrazložitvi akademije je rečeno, da je bil Pasternak nagrajen zaradi pomembnega deleža, ki ga je dal sodobni poeziji in zaradi očuvanja epskih tradicij Rusije.

Podelitev nagrade Pasternaku je vsekakor zaslužen priznanje velikemu umetniku, žal pa je ravno v tej zvezi prišlo do neljubih dogodkov, ki postavljajo celo vprašanje v precej čudno luč. Pasternak je namreč avtor romana »Doktor Živago«, s katerim je po tendenciozno razširjenem mnenju Zahoda kritiziral razmere v Sovjetski zvezi, kjer vidijo zdaj v nagraditvi Pasternaka načrtno protisovjetsko akcijo.

Vprašanje se je tako zaostriilo, da je Pasternak podeljeno mu nagrado zavrnil.

Dr. MIRT ZWITTER

Južna Tirolska — manjšinski problem Nemcev

(Ob desetletnici italijansko-avstrijskega sporazuma v Parizu)

Po nemških razlagah pa je šlo tem ustanovam samo za »vzgajanje Trentincev v dobre Tirolce in Avstrijce«; seveda v smislu tolmačenja, da je dober Tirolec in Avstrijec samo tisti, ki postane Nemec. Enako priprosta in nedolžna je zgodovina ponemčenja ladinških občin in gorskih predelov, ki jo je z vsemi sredstvi izvajalo posebno v ta namen ustanovljeno društvo »Tiroler Volksbund«. Po nemški razlagi je vse to nasilje samo »naravni razvoj za nemštvo posebno dovzetnih Ladincev.« Po istem tolmačenju je dovedlo protiustavno neupoštevanje narodnih jezikov po nemški upravi Stare Avstrije pravtako do »naravnih želje Italijanov Trentina po obvladanju koristne nemščine«. Upadanje števila rojstev in s tem povezano krčenje števila Italijanov Trentina — kot posledica masovnega izseljevanja delovnih ljudi — pa je po isti logiki »naravna posledica težnje delavca za boljšim kruhom.« In tako naprej. Razlaga za vsako in za vse krivice in brezpravnost. Tudi najbolj krivice socialne krivice, gospodarsko izko-

rišanje in nacionalna brezpravnost, ki so jih izvajali avstrijski Nemci s ciljem načrtnega in nasilnega odtujevanja in ponemčevanja, je po nemški verziji povsem »naraven proces«, dokler je šlo za tuje rodce. In to je za Staro Avstrijo in italijanski Trentino veljalo.

Danes nemški Južni Tirolci v neprimeren ugodnejših gospodarskih razmerah, ob najširših pravicah in enakopravnosti nemške manjšine v Italiji govorijo o »socialnem izpodkopavanju«, če vsak Nemec ne dobi kruha v domačih krajih, o »pohodu smrti«, ker obstoja za manjšino nevarnost upadanja zaradi težav eksistence za vse viške kmečkih vasi, o »načrtnem izpodrivnem priseljevanju« (»Unterwanderung«), če Italijani ne zabranjujejo z zakonitimi ukrepi težnjo italijanskih delavcev za iskanjem kruha v nekdanj »priljubljenih, bogatih in urejenih nemških predelih na severu«. Tako trda je resnica zamenjanih vlog. Tako dvomljiva vsebina vsakokrat spremenjenega stališča.

Čeprav prištevajo opisovalci cesarstev

89

in vojnih pohodov, ki so še vedno v večini med zgodovinarji, Ladince med »ljudstva brez zgodovine«, je njihov izvor in obstoj star nad dvatisoč let in so naseljevali današnjo Južno Tirolsko šest stoletij pred prihodom in naselitvijo prvih nemških priseljencev iz severa. Kolikor lahko sklepamo iz ohranjenih ostankov nekdanje govorice gre za potomce Raetov, Venostev, Isarkov ter raznih plemen, ki jih prištevamo k sorodnikom skupine Ilirrov in Keltov. Naseljevali so gorske pokrajine južno od glavnega grebena Alp v širokem pasu od Krasa do današnje vzhodne Švice. Leta 15 pred Kr. r. sta po nalogu svojega cesarskega očeta zavojevala vso to prostrano pokrajino Drus in Tiberij ter jo priključila rimskemu imperiju kot provinci Raetijo in Norikum. Od te dobe so vplivale na razvoj dežele in prebivalcev Rimljani, posebno še njihove vojaške posadke ter trgovci iz raznih utrjenih mestnih naselbin. Ta vpliv je bil vsekakor tako močan, da je dovedel do prevzema kulturnih in verskih prepričanj južnih osvajačev ter do odločilne romanizacije jezika domačinov, katerih nekdanji jezik in kulturo srečavamo samo v raztrešenih sledovih raznih imen, redkih

izrazov in starodavnih ljudskih običajev na raznih področjih življenja. Tudi poznejši vplivi nemških Bavarcev iz severa, alpskih Slovanov od vzhoda ter Langobardov od juga niso več spremenili vsestranske romanizacije, čeprav so poleg zemljepisne razkosanosti področja naselitve dovedli do karjernih posebnosti jezika in razvoja. Tako poznamo za nekdanj več ali manj enotno romansko ljudstvo in govorico južnih predalpskih pokrajin kar tri različna imena:

Furlane nazivamo zato romanske sode naše slovenskih obronkov v Slovenski Benečiji in v Reziji s središči v Vidmu in Bellunu. Čeprav prištevajo Furlani svoji skupini okrog 800.000 ljudi, zavest narodnostne samostojnosti ne sega danes preko priljubljene uporabe furlanščine v domačem krogu, gojitve jezikovnih, folklornih in družabnih svojstvenosti ter neke želje po vsaj delni samoupravi. V vsem javnem življenju, v šoli in razvoju pa je že davno obveljala italijanščina in italijanska kultura. Udruženje »Societät filologjche furlane« s sedežem in lastnim glasilom v furlanščini v Vidmu je samo še zbirališče profesionalnih muzealcev.

(Nadaljevanje sledi)

Janko Ogris — šestdesetletnik

Danes dopolni po vseh naših krajih znani, zaslužni in priljubljeni Janko Ogris, Miklavž v Bilčovsu, 60. leto svojega neutrudnemu delu posvečenega življenja. Po njegovi duševni svežosti in telesni čilosti bi jubilaru nihče ne pripisoval, da je dopolnil šest križev svoje življenjske poti. In veseli smo tega, kajti Janko Ogris, bogat po svojih delovnih in življenjskih izkušnjah, še vedno neumorno deluje v

svojem poklicnem življenju in preko tega za napredek, blaginjo in ohranitev slovenskega ljudstva na Koroškem. Njegove zasluge v prizadevanju za naše skupne koristi na Koroškem so neprecenljive.

Jubilant je bil rojen 31. oktobra 1898 pri p. d. Jugu v Kotmari vasi kot sin kmečke delavke, nato pa so ga vzeli v oskrbo pri Pavličevi družini v Bilčovsu. Nadarjenega dečka so hoteli vpisati v učiteljske v Celovcu, toda nadučitelj mu je zaradi njegove narodne zavednosti vstop onemogočil. Janko Ogris je že v zorni mladosti občutil in dojel vso krivico in nasilje nad slovenskim ljudstvom, ki so ga nacionalistični krogi s pomočjo oblasti izvajali že v stari Avstriji. Ogabno nasilje močnejšega je Slovence kvarilo, jih pretvarjalo v sovražnike lastnega rodu in iz njih ustvarjalo strupene narodne odpadnike. Politika, ki so jo vodili gospodarsko in socialno močnejši nad našim odvisnim človekom, slovenskemu ljudstvu ni jemala le zemlje, temveč mu je jemala tudi izvirne narodne običaje, potvarjala zgodovinsko sporočilo, uničevala naše narodno čustvovanje in naš jezik. Razvit čut za pravico in resnico je mlademu Janku še bolj utrdil narodno zavest. Iz upora proti krivičnemu in nasilnemu raznarodovanju je posvetil svoje naravne sposobnosti dejavnosti in borbi za ohranitev in krepitev slovenstva na Koroškem. Vsi koroški Slovenci, ki njegovo prizadevanje poznamo, vemo ceniti, da je bila njegova dejavnost plodonosna.

V prvi svetovni vojni je moral Janko na bojišče za tuje imperialistične interese, kjer je bil dvakrat ranjen. Po vojni se je z vso mladostno prožnostjo vključil v delo na številnih področjih našega narodnostnega stremeljenja.

S preudarkom, pridnostjo in sposobnostjo si je ustvaril svojo eksistenco in ustanovil družinsko življenje. Gostilna pri Miklavžu in trgovina sta postali daleč naokoli znani. Vestno in marljivo je skrbel za svojo družino, svoje otroke je vzgojil po svojih vzorih. V letih 1920 do 1938 je vodil tajniške posle bilčovske občine, od leta 1928 do nacizma je bil tudi predsednik šolskega sveta.

Posebno velik doprinos dela Janka Ogrisa je na kulturnoprosvetnem področju. V domačem prosvetnem društvu je bil organizator, režiser ter je bil s svojo besedo kot govornik pobudnik in voditelj mlajše in starejše generacije, kar izvaja še danes z nezmanjšano žilavostjo. Toda tudi v drugih prosvetnih celicah po naši zemlji je nešteto krat s preprostimi besedami, toda duhovitimi mislimi nastopal in dramil ljudstvo k prosveti in napredku ter spoštovanju in ljubezni do svojega. Zaveda se, da je v ljudski izobrazbi sila in moč. Ni čudo, da je že pred vojno postal podpredsednik Slovenske prosvetne zveze.

Leta 1933 je zasedel tudi mesto poslanca v koroškem deželnem zboru, kjer je kot slovenski zastopnik, kolikor je pač bilo v tedanjih razmerah mogoče, odločno zastopal in zagovarjal koristi koroških Slovencev, dokler Dollfussov režim ni zadržal demokracije.

V času nacističnega nasilnega režima Janku Ogrisu ni ostalo ničesar prihranjenega. Izpiti je moral kelih trpljenja in preganjanja do dna. Leta 1941 so ga gestapovci aretirali in zadrževali v policijskih zaporih. Takrat so mu vzeli tudi gositsko obrt, ki so mu jo vrnilo šele leta 1949. Aprila leta 1942 pa so ga izselili z vso družino in v taboriščih Schwarzenberg, Frauenaurach, Eichstätt in Gunzenhausen je delil žalostno in bridko usodo

ga izvolili kot svetnika v deželno kmetijsko zbornico, kjer je eno delovno dobo od leta 1951 do 1956 pogosto postavil svojo besedo za našega od nekdanjega gospodarsko zapostavljenega in prikrajšanega kmeta.

Obširno in mnogostransko je delovanje Janka Ogrisa, ki ga v kratkem sestavku nikakor ni mogoče izčrpano podati. Dotakniti bi se morali še njegovega dela v občini, ne navsezadnje v našem združenstvu in še kjer koli, kjer povsod je postavil svojega moža.

Posebno poglavje bi lahko napisali o Janku Ogrisu kot dopisniku našega lista, kateremu je bil že vsa leta izhajanja in mu je tudi danes eden najzvestejših in najmarljivejših sodelavcev. Zato se čestit-

Slovenska prosvetna zveza naznanja

V nedeljo, 9. novembra 1958

Koncerta

v ŽELEZNI KAPLI ob 11. uri dop. v kino-dvorani

v DOBRILI VASI ob 3. uri pop. v dvorani Narodnega doma

Pojejo združeni mešani in moški zbori Slovenskih prosvetnih društev iz Kotmari vasi, Bilčovsa, Radiš in Št. Ilja pod vodstvom centralnega zborovedje Pavla Kernjaka. Pevke bodo prvič v Podjuni nastopile v slikovitih rožanskih narodnih nošah.

Vemo, da bosta prireditvi nudili spet vsakemu, ki si želi lepega in plemenitega razvedrila, globok in nevsakdanji umetniški užitek. Zato bomo na koncerta pohiteli v obilnem številu od blizu in daleč. Srčno vabljeni vsi!

SPZ

s sotrpini izseljenci, vendar vedno dokončno z neomahljivo vero v zmago pravice.

Po vojni je poleg obnove svoje domačije spet z nezmanjšano predanostjo prišel in sodeluje pri našem prizadevanju v mnogih naših organizacijah. Po obnovi Slovenske prosvetne zveze je spet postal njen podpredsednik. Slovenski kmetje so

kam, ki jih je deležen ob svojem 60-letnem jubileju, s posebno hvaležnostjo pridružuje tudi naše uredništvo.

Veselim se, da Janku Ogrisu k 60. letu njegovega življenja lahko čestitamo sredi njegovega dela in ustvarjanja ter se nadajamo in želimo, da bi mu bilo naklonjenih še mnogo mnogo tako zdravih in mladostno čilih let!

Janku Šalerju v spomin

Minuli teden se je na pokopališču v Trnji vasi pri Celovcu nepričakovano odprl nov grob, v katerega so položili telesne ostanke Janka Šalerja, ki ga je poznal dobesedno del koroških Slovencev, saj je bil vse življenje tesno povezan z našim narodnim gibanjem. Številni znanci in sorodniki so pokojnega spremili na njegovi zadnji poti in prisostvovali pogrebnim svečanostim ter mu tako izkazali zadnjo čast in spoštovanje.

Pokojni Janko Šaler zasluži, da mu naš list posveti nekaj vrstic v spomin, saj je bil poleg vse druge dejavnosti v povojnih letih dalj časa zaposlen v upravi Slovenskega vestnika.

Janko Šaler se je rodil pred 60. leti v Trebinji pri p. d. Martinu, v narodno zavedni družini in prav tako narodno zavedni okolici in občini. Občina Loga vas je bila močno zavedna in ravno tako okoliške občine Škofiče, Hodiše, Zgornja Vesca, Bilčovs in Kotmari vas. Ni čudo, da si je mladi Janko osvojil v domači hiši in zavedni okolici trdno narodno zavest, ki ga je spremljala vse življenje in sicer ne samo čustveno, temveč je svoje pričanje z veliko požrtvovalnostjo izpričal tudi s krepkim in odločnim sodelovanjem pri naših skupnih narodnih prizadevanjih, za cilje, ki so nam vsem sveti: blaginja, napredek in prosveta ter ohranitev slovenskega življa na Koroškem.

V mladih letih je Janko obiskoval meščansko šolo v Celovcu, nato pa strokovno šolo v Trstu. Že mlad se je odločno vključil v slovensko narodno prizadevanje, zato so ga po prvi svetovni vojni volkswehrovci zaprli in trpinčili v celovških zaporih, nato pa odgnali kot talca v Litzlhof, kjer je bil med številnimi slovenskimi interniranci eden najmlajših.

Oče pokojnega, Joško Šaler, je bil dolga

leta slovenski župan v občini Loga vas. Poleg kmetovanja se je bavil tudi z lesno trgovino, kjer mu je tudi sin Janko pomagal. Naraščajoča kriza v lesni trgovini in brezobzirna konkurenca, podprta iz različnih virov močnejšega, pa je žal lesno-trgovsko podjetje Šalerja uničila.

Janko Šaler je bil mnogo let občinski tajnik v logvaški občini. Kaj je kot domač, sposoben tajnik dobrega in koristnega storil svojim občanom, se vedo ljudje še danes spominjati. Pri vsem tem pa je marljivo sodeloval v družbi z ostalimi zaslužnimi prosvetnimi v naši organizirani prosveti. Pozneje je bil zaposlen v pivovarni Schleppe, kjer so ga cenili in tudi uslužbenci in nameščenci prav radi imeli in spoštovali. Druga svetovna vojna ga je hudo prizadela. Eden izmed sinov je moral izkrvaveti na bojišču za tuje namene, eden pa še danes trpi na posledicah prestanih grozot v vojni.

Ob ustanovitvi Slovenskega vestnika je Janko Šaler prevzel upravo lista. Svoje službene dolžnosti je izvajal vestno in točno. Poleg tega pa je mnogim strankam, ki so se oglašale v upravi, veliko pomagal s različnimi nasveti in drugimi uslužnostmi. Janko je bil zelo brihten ter je razpolagal v veliki meri tudi z zdravim domačim razumom. Po značaju je bil dobričina, v tovariških odnosih pa odkrit in zvest in kdor koli ga je na življenjski poti srečal ter se z njim seznanil, pravi: škoda ga je!

Kljub močni in navidez krepki naravi in postavi mu je srčna hiba izpodjedala življenjske sile, zato je moral predčasno v pokoj. Premalu je podlegel neozdravljivi bolezni in legel v grob. Preostali svojcem velja naše iskreno sožalje, spomin na Janka Šalerja pa bo ostal med nami svetel in trajen.

Vseh mrtvih dan

Pokopališča sličejo otožnim jesenskim vrtovom in v teh dneh se bolj kot kdaj spominjamo svojih dragih rajnih. Obiščemo njihove grobove, prižigamo lučice ter polagamo zadnje jesensko cvetje in vence na gomile, kjer spe nevzdradno spanje. Zamislimo se v vse minljivo ter govorimo nemo govorico z mrtvimi in v tistem otožnem spominu obnavljamo z njimi vezi, posebno ob grobovih svojih najbližjih dragih svojcev.

Vedno pa se v tem času tudi z največjim spoštovanjem spominjamo vseh padlih borcev in drugih naših dragocenih žrtev, ki so darovale najdražje, svoje življenje za mir in lepšo bodočnost. Tudi naši kraji so posejani z grobovi junakov in v globoki ljubezni in hvaležnosti se klanjamo njihovemu spominu. Grobovi junakov, nepozabnih žrtev iz naših vrst, so nam vedno svetišča in vsepovsod jih v teh dneh roke z ljubeznijo rahljajo in krasi. Lepo negovani grobovi žrtev, ki so se v svojem življenju uprle nasilju in poginu naroda, so odraz visoke in srčne kulture našega ljudstva. Spomin na junaške žrtve nam je stalen opomin, da se v svojega življenja dnevih prizadevamo po svojih močeh, da se utrjuje mir v svetu in prijateljsko sožitje med narodi.

Branča vas pri Bilčovsu

Tudi v naši vasi doživljamo od časa do časa vesele dogodke. Take dogodke poročamo, da jih zvedo tudi drugod po naši koroški zemlji, kjer prebirajo naš list. Danes povemo, da se je šofer našega avtobusa Mihi Andrejaš naveličal samevati in si sam gospodinjiti. Iskal je mlado nevesto in našel jo je pri p. d. Žnidarju v Branči vasi. Pred nedavnim sta Anica Ogris in Mihi Andrejaš sklenila zvezo za življenje. Nevesta je bila doslej vneta pevka pri našem društvenem pevskem zboru in odlična igralka na našem odru. Ženina pa tudi vsi poznamo in cenimo kot priljubljenega šoferja poštinih avtobusov ter ga odlikuje domača vrljnost in pripravljenost pomagati vsakemu, ne glede na to, če je kdo premožen ali reven, bodisi slovensko ali nemško govoreče narodnosti.

Mladima novoporočencema iz srca čestitamo ob vstopu na skupno življenjsko pot! Želimo, da bi vzore svojih mladih let ohranila tudi v svojem novem stanu ter da bi sonce sreče in ljubezni ogrevalo in krepilo njuno zakonsko zvezo prav mnogo let!

Celovec

Ko je v četrtek minulega tedna Jožef Müller prišel v knjižnico Delavske zbornice v Celovec, da bi si izposodil kakšno knjigo, je bil nemalo presenečen, ker je bil nepričakovano središče majhne prsne proslave. Vzrok počaščenja je bil, ker si je izposodil milijonsko knjigo, kar jih je posodila knjižnica Delavske zbornice po drugi svetovni vojni. Namestnik prezidenta Delavske zbornice Fuchs mu je izročil majhno častno darilo. V svojem nagovoru pa je naglasil pomen knjižnice, ki so jo ustanovili leta 1924 in na kratko nakazal usodne pretresljaje, ki so prizadeli tudi knjižnico v teku političnih dogodkov zadnja desetletja.

Pretekli teden v petek se je na Siebenbüchlerstrasse v Celovcu pripetila smrtna prometna nesreča, pri kateri je mesarski pomočnik Johann Urabl zgubil življenje. Cesta je bila popolnoma prosta, ko sta Urabl, ki je vozil v smeri v mesto, in streharski pomočnik Julij Brabant, ki je privozil z nasprotni smeri, s strahovito silo treščila skupaj. Oba je v loku vrglo na cesto, kjer sta obležala hudo poškodovana. Mesarski pomočnik je že med vožnjo v bolnišnico podlegel smrtonosnim poškodbam. Domnevajo, da se je Brabantu bleščalo od sonca, ki mu je svetilo v obraz, da ni videl nasproti vozečega se motociklista.

KOLENDAR

Petek, 31. oktober: Volbenk
Sobota, 1. november: Vsi Sveti
Nedelja, 2. november: Verne duše
Ponedeljek, 3. november: Hubert
Torek, 4. november: Karel
Sreda, 5. november: Caharija
Četrtek, 6. november: Lenart

BISER GORA

Stane Pevec:

Otrok ob grobu

Zakaj spiš tukaj pod zemljo,
zasuta z vencji, s šopki, sama?
Zakaj odnesli so te, mama?
Ker si umrla? Kaj je to?

Jaz vsak večer te pričakujem.
Da trkaš, včasih se mi zdi;
ko v okno se zazrem, te ni...
utrip srca je vse, kar čujem.

Zakaj ne vrneš se, zakaj?
Ah, mama, kaj je pod zemljo
pri vas zares tako lepo,
da ni nikogar več — nazaj?

NEVIHTA

Poleti, ob času neviht, je oče motril vsako meglo. Že zjutraj, ko je sonce vzhajalo, je sklepal, kakšen dan bo. Zvečer ob zahodu je prerokoval prihodnji dan. Čez dan je redno sledil oblakom na nebu. Na obzorju je imel neki hrib, ki se je menda po posestniku imenoval Macigojev hrib. Če se je tega ovila megla, je bila gotovo nevihta v najkrajšem času. Spominjam se, kako smo včasih spravljali seno na travniku. Na obnebu so se gibali oblaki — nič sumljivega. Naenkrat pa so se začeli širiti — oče je postal nemiren, bal se je, da se bodo raztegnili na Macigojev hrib. Takrat sta začela delati oba, oče in mati, s podvojeno silo. Grabila sta in tovorila na voz, da jima je znoj curkoma lil po obrazu. Večkrat je oče slekel srajco ter ožl vodo, ki se je odtekala curkoma. Medtem je obračal poglede proti Macigojevemu hribu.

»Oh, da bi le še eno uro bilo lepo — pa smo dobri. Ako nas zaloti dež — imamo gnoj! Le še eno uro!« je vzdihoval in tekal med senom sem in tja in nas priganjal.

Toda oblaki so se vedno bolj grozeče bližali obzorju in naenkrat se je začel očetov obupni klic:

»Je že v Macigojevem!«

To je bilo končno naznanilo, da imamo neizogibno nevihto. Delali smo s podvojeno silo, da rešimo, kar se rešiti da. Nenavadno hitro je bil usodni hrib pokrit do tal in kmalu se je pokadila od njega proti nam lahka megla.

»Že gre že gre! Brž vole in voz in gre-mo!« je veleval oče.

Nebo je medtem postalo že čisto črno in poveznilo se je nizko nad zemljo. Po ozračju je zavel hladen veter. Ptice so obmolknile in begale v prestrašenih poletih nizko nad nami. V daljavi je potegnil blisk, potem je zabombel grom. Prve redke kaplje so padale...

Prežihov Voranc

darjev sin. Potem si bo z biserom kupil veliko, veliko posteljo in goro jedače in pijače. Ko bo postal vladar, bo po mili volji spal ter jedel in pil noč in dan. Tako pameten pa je bil, da je hodil čisto tiho in ni zbudil gore. V treh dneh je priplezal komaj do pol vrha. Biser pa mu seveda še nihče ni prinesel naproti. To ga je ujezilo, pa je legel na mah in prav sladko zaspal, zaspal in zasmrčal. Prav gotovo še ni nihče tako glasno smrčal. Zato ni čudno, da je predramil Biser goro. Stresla se je in tudi drugi sin je sfrčal v prepad...

Spet je zabobnela dežela. Vladarja je še huje zbolelo srce. Vse je zdaj stavil na tretjega sina. Če pa mu gora strese v prepad še najmlajšega, bo ostala brez dobrega naslednika.

Najmlajši sin je bil tih in skromen. Ni

koli ni govoril o sebi, mislil je le na svoje dobro in hrabro ljudstvo. Tak je bil tudi tisti dan, ko se je začel vzpenjati na Biser goro. Tiho, kot hodijo skromni, a veliki ljudje, je stopal proti vrhu. Če se bo priboril na vrh in našel biser, ga bo porabil za svojo deželo, ko bo vladar. Obogatil jo bo, da bo postala močna in trdna. Nase ni mislil.

Tako še vedel ni, kdaj je došel na vrh in tudi gora ga ni čula. Prebudila se je šele, ko je najmlajši sin že strmel v biser. Takrat pa je bilo prepozno, Biser gora je bila prvič premagana.

Ko se je vladar poslovil od svoje dežele in legel v grob pod Biser goro, je zavlada njegov najmlajši sin. Dežela je bila vsak dan bolj bogata, ljudje niso bili več siromaki, a še vedno hrabri in ponosni. Leopold Suhodolčan

Lačnega in bosega zbada tudi hladna voda

SRBSKA NARODNA

Nekoč je padel dež s snegom, po poti pa sta šla dva moška — bogatec in siromak. Resda si nista bila par, zato pa se nista kar tako našla, marveč je bil bogatec gospodar, siromak pa hlapec.

Gospodar je bil zavil v topel ovčji kožuh, glavo mu je varovala kučma, noge škornji, medtem ko je bil hlapec zakrpan in je nosil strgane opanke.

Gospodar je gledal, kam bi stopil, čeprav se mu ni bilo bati nobene luže. Siromak pa je preskakoval, samo da bi našel suho stopinjo.

Izdajalski lisjak

Podlasica, dihur in kuna so sklenili, da prinese vsakdo izmed njih v skupno skri-vališče ves plen, ki ga bo kje iztaknil, in si ga bodo potem razdelili med seboj na enake dele. Dihur naj bi prinašal jajca, podlasica piščance, kuna pa večjo perutnino. Da bi pa ta pogodba bila pravno-močna, so se odpravili k staremu lisjaku — advokatu, in ga prosili, naj jim pogodbo napiše in overi. Lisjak je ugodil njihovi prošnji, napisal pogodbo in vprašal hinavsko, kam se bodo odpravili na lov najprej, češ da mora dati tudi to v pogodbo.

»V graščinsko dvorišče, tam je vsega dovolj,« je odgovorila kuna, kar so potrdili tudi drugi.

»To je moja najboljša shramba,« je pomislil lisjak in molčal.

Komaj pa so odšli, se je lisjak že odpravil na dvorišče.

»Botrček,« je rekel oskrbniku, »danes ponoči boš dobil nenavaden obisk. Prišli bodo dihur, podlasica in kuna, ki hočejo pregledati kurnike in hleve, če so v redu. Glej, da jih boš pričakal kot se spodobi.«

Oskrbnik se je pripravil, da jih sprejme po stari navadi. Vzel je puško, jih počakal in ko so nepovabljeni gostje prišli, jih je pozdravil s strelji.

Komaj je lisjak zaslišal strel, se je že pojavil na plotu. »Kakšno nagrado pa dobim za svoje opozorilo?« je vprašal oskrbnika. Toda ni še izpregovoril do kraja, ko je zopet počil strel in lisjak se je zvrnil z zidu mrtev na dvorišče.

»Sovražnik in izdajalec zaslužita enako nagrado,« je rekel oskrbnik in odnesel lisjaka v klet.

v visoko, bahato poslopje ravnateljstva; od tam pa so udarjale druge.

»V jamo! Na delo! Vsi! Tudi vi iz separacije!«

»Ste šlišali?«

Možje v usnjenih suknjičih, eden med njimi je bil naš mojster v separaciji, so se zagnali med nas, suvali na vse strani in kričali kot obsedeni.

»Kdor ne gre na delo, bo odpuščen, pripravi dobi delavsko knjižico!«

»Halo, ali bo kaj?«

»Ne bomo vas prosili!«

Strele so švigale sem in tja in grmelo je, da se je tresla zemlja.

Se vedno sem samo poslušal in se čudil, čeprav je tudi mene bolj in bolj mikalo, da bi začel kričati, mahati in groziti. Ne vem sicer, da bi mi bil kdo izmed lepše oblečenih ljudi storil kaj žalega, toda že od nekdaj sem se jih izogibal, čutil sem, da se imajo za nekaj drugega, za nekaj več, kakor smo moj oče, moja mati, jaz in vsi, ki si z rokami služimo kruh. Vedel sem tudi, da gospodje sebi režejo beli kruh, rudarjem in vsem, ki delajo v rudniku in zunaj njega, pa črnega. Do zavesti so mi tudi prišle očetove pripovedi o tem, kako so v Rusiji opravili z gospodo; te pripovedi so se navadno končale s pretečimi besedami:

»Tudi z našimi bomo napravili tako, prej ali slej bomo napravili tako.« Bolj in bolj sem pozabljal, da sem komajda začel z

delom v separaciji, kar je bila že dolgo moja goreča želja; prevzemala me je mržnja, ki se je že leta nabirala v meni.

»Stavka, stavka!« sem zakričal na ves glas in dvignil pesti.

Pokazali so se orožniki.

»Žandarji!« so zavreščale ženske in dekleta.

»V jamo, v jamo!«

»A tako?« je zagrmel Čepin. »Namesto da bi nam povečali mezde, so poslali žandarje na nas!«

»Je to pravica?« je zaklicala razjarjena ženska ob meni.

»Tiho, baba!«

»Zakaj bi bila tiho? Če smem delati, smem tudi govoriti!«

»Na, da boš vedela, kaj pa smemo mi!« Orožnik je snel puško in s kopitom butnil žensko v hrbet.

»Zverina!« je zatulila ženska. A že se je obrnila in s pestmi zagrozila orožniku.

»Udarj še enkrat, udari!«

Orožnik ni butnil ženske, pač pa rudarja ob njej.

»V jamo ali pa domov! Dovoljenja za zborovanje nimate! Dajmo, dajmo!«

Najprej so se pred puškami umaknile ženske (dekleta so se že prej razbežala), potem so začeli odstopati moški. Seveda sem se umaknil tudi jaz, toda ves čas sem se oziral nazaj.

»Smrkavec, ali naj te prosim! Domov k materi! Na!«

Kje ste, Lamutovi?

Anton Ingolič

Čepinov glas se je izgubil v vzklikanju. Bili so to vzkliki jeze in obupa, sovraštva in groze, vzkliki, kakršnih še nisem slišal.

»Nihče na delo!« je Čepin spet prišel do besede. »Nihče, naj pridejo z žandarji nad nas, naj pazniki in uradniki obljublajo ne vem kaj. Samo izpolnitev naših zahtev, samo...«

Izpred ravnateljstva so udarili drugačni klici.

»Na delo! Takoj na delo! Kaj stojite in čakate?«

Prava nevihta s strelami in grmenjem, čeprav se je prav tedaj tam nad Slemenom pokazalo sonce in z rdečim sojem obarvalo kolo na dvignem stolpu in razburjene rudarje pod njim. Čepinovih besed spet nisem več slišal, videl sem le, kako je odpiral usta in mahal z rokami. Njegove roke so v rdeči svetlobi postajale vsak čas daljše, mogočnejše, tudi obraz, koščeni rudarski obraz, mu je žarel v divji jezi.

»Nihče v jamo!«

»Stavka, stavka!«

To so bile rudarske strele, ki so sekale

Kdo bo še uspešno sadjaril in kako?

Več kot zadovoljstva in veselja povzroča letošnja sadna letina med kmečkim prebivalstvom nezadovoljstva in skrbi. Ne le pri nas, po vsej državi ne vedo, kam s sadjem. Po zadnjih ocenah je pridelek sadja letos za 14.000 vagonov večji od lanske potrošnje. Na izvoz sadja, pravijo, da sploh ni misliti, ker vse države s sadjarstvom javljajo rekordno letino. Da bo taka natrpanost in poplava trga s sadjem med kmečkimi ljudmi, ki imajo polne roke drugega dela, sprožila še večjo brezbriznost za sadjarstvo kot gospodarsko pridobitno panogo kmetijstva, je razumljivo samo po sebi. Že itak komaj omembe vredno zanimanje po naših vaseh za gnojenje sadnemu drevju, za pravilno obrezovanje, redčenje in škropljenje sadnega drevja ter za sodobno sortiranje in pripravo sadja za prodajo bo brez dvoma v prihodnjih letih padlo na ničlo. Marsikje bo tvegano govoriti in priporočati sodobne oblike sadjarstva, kakor se na široko razvijajo v sosednih deželah in državah.

Naj so pogledi na sadjarstvo med nami taki ali taki, naj nam je pogum za sodobno sadjarstvo popolnoma upadel ali pa če je v nas le še iskrica spoznanja, da pride do tako obilne sadne letine v vseh državah naenkrat kvečjemu v vsaki generaciji enkrat, letošnja sadna letina vse-kakor daje povod, da zastavimo vprašanje: Kdo bo v bodoče še uspešno sadjaril in kako?

Strah pred konkurenco

Preden na to vprašanje odgovorimo z očmi našega koroškega kmečkega sadjarja, najprej pogledimo, kakšnega mnenja so glede tega vprašanja bili na zveznem zasedanju avstrijskih sadjarjev, ki je bilo od 22. do 25. septembra v Celovcu.

Po brez dvoma vsestranski presoji položaja avstrijskega sadjarstva so ob zaključku zasedanja sestavili program nadaljnega pospeševanja sadjarstva. Osnovna vodila za nadaljnje pospeševanje proizvodnje in vnovčenja sadja so formulirali tako-le:

Ne pridelujemo več, temveč boljše sadje!

Za pridelovanje sadja izbiramo le rodovitne lege!

Kmetijska pospeševalna služba naj pripravi sadjarje na prodajo sadja!

Ne sadimo več sadnega drevja raztreseno, temveč ustvarjamo enotna proizvodna območja, da si zagotovimo kvaliteten in enoten pridelek in trgovsko pripravo sadja za prodajo in hitro vnovčenje!

Odstranimo stare drevje in stare sadovnjake na izčrpanih tleh; zasadimo in uredimo po novih preizkušanih načelih nove sadovnjake v strnjenih sestojih!

Izgradimo čimprej naprave in industrijo za predelavo sadja in zboljšamo propagando za uživanje sadja!

Do teh zaključkov so avstrijski sadjarji brez dvoma prišli v skrbi in bojazni pred naraščajočo inozemsko konkurenco predvsem s strani Italije, Holandske in Jugoslavije, kjer že rodijo pred leti ustvarjene, več 1000 ha obsegajoče plantaže sadnega drevja in kjer imajo tako zasaditev, oskrbo in nego plantaž kakor tudi sortiranje, pakiranje in prodajo sadja v rokah močne združne organizacije, ki razpolagajo s skladišči in hladilnicami za več tisoč vagonov sadja. Sicer je podobno sadno gospodarstvo v nastajanju tudi na Štajerskem, Gradiščanskem in Nižjem Avstrijskem, vendar njegova organizacija še zdaleka ne dosega organizacije v navadenih državah.

Tako daleč mnenje zveze avstrijskih sadjarjev na zasedanju v Celovcu o nadaljnji poti uspešnega sadjarstva. Če se sedaj povrnemo na domača tla in poskušamo dati odgovor na vprašanje »kdo bo v bodoče še z uspehom sadjaril in kako«, potem si moramo biti kar v naprej na jasnem v naslednjem:

Naši objektivni pogoji so zelo različni

V sodobnem sadjarstvu je treba ločiti med sadjarjenjem predvsem za domače potrebe in med pridobitnim sadjarstvom, se pravi sadjarstvom za prodajo namiznega sadja. Naše sadjarstvo je še vedno na stopnji sadjarjenja predvsem za domače potrebe. Le priložnostno prodajamo viške pridelkov in še te le v malenkostni meri kot namizno sadje, po večini jih kupi sadna industrija. Zaradi tega že leta sem

zgubljam o tržišče za naše sadje in kakor vsa znamenja kažejo, da utegnemo za jesensko in zimsko sadje po malem popolnoma zgubiti. Naš neposredni kupec, to sta delavec in nameščenec na domačih tleh, stanujeta v vedno večji meri v lastnih hišicah, kjer stoji na vrhu tudi vedno toliko sadnih dreves, da krijejo potrebe družine po sadju. Od velikih industrijskih središč in mest z več tisoč prebivalcev brez vrta in lastnega sadnega drevja pa nas ločijo dolge desetine in stotine kilometrov. Na poti tja nismo več v stanju ne v kvaliteti in ne v ceni držati koraka s konkurenco sadjarskih centrov sosednih dežel in držav.

Po drugi strani moramo biti tudi na jasnem, da z našim sadjarjenjem kvaliteta sadja na večjih kmetijah skoraj ne moremo pridelati. Sodobno sadjarstvo zahteva veliko skrbnega dela, za kar nam pa manjka tako delovne sile kakor tudi strokovnega znanja. Pri raznolikosti oblik drevja in njihovi raztresenosti sta vsaka skrbna in cenena oskrba in nega sadovnjakov danes praktično nemogoči in z ozirom na povprečno ceno sadja nerentabilni. Upanje, da bomo to obliko sadjarjenja lahko spremenili v pridobitno sadjarstvo, je potemtakem jalovo.

Za uspešno pridobitno sadjarstvo v razvijajočih se pogojih ni druge poti, kakor ureditev novih modernih sadovnjakov ali sadnih plantaž na združni osnovi. To pot so že pred leti ubrali kmetje v Italiji in Jugoslaviji in jo uspešno ubirajo tudi na

Štajerskem, Gradiščanskem in Nižjem Avstrijskem. Vprašanje pa je, s kakšnimi sadnimi vrstami in kje se lahko lotimo plantažnega sadjarstva. V tem pogledu mislim, da se bomo morali jesenskim in zimskim jabolkam in hruškam že kar v naprej odpovedati in se posvetiti edino-le sadnim vrstam in sortam, za katere imamo na domačih tleh neposredno tržišče v času poletnega tujkega prometa. To pa so pozne češnje, jagode, maline, zgodnja jabolka in hruške ter črni ribez. Bistveno pri tem se mi zdi spoznanje, da bo treba urejati takšne nasade, ki bodo rodili najpozneje po treh letih, kar pri češnjah, jabolkah in hruškah pomeni, da bo treba saditi nizkodebelno in grmičasto drevje.

Da je treba posvetiti plantažnemu sadju enako skrb, kot jo posvečamo našim poljščinam, se razume samo po sebi. Prav zaradi tega se bodo v danih subjektivnih pogojih plantažnega sadjarstva lahko oprijeli le kmetijski obrati, ki imajo, na daljšo dobo gledano, dovolj neizrabljene delovne sile. To pa so naše manjše kmetije in kajže, ki s plantažnim sadovnjakom lahko pričnejo na površini pol do enega hektarja. Če se bodo mali sadjarji v začetni stopnji oprijeli združne nabave svojih potrebščin, združnega strokovnega vodstva v proizvodnji ter združne priprave sadja za trg in njegovega vnovčenja, potem se mi zdi, da se bodo na poletnem domačem trgu s svojim sadjem lahko uveljavili in da bo postalo sadjarstvo zanje zelo pomembna pridobitna panoga, nič slabše od živinoreje.

Blaz Singer

Dokaz sposobnosti za kmetovanje

Holandski minister za kmetištvo je predložil svoji vladi osnutek zakona, ki zahteva od vsakega kmeta dokaz sposobnosti za kmetovanje oz. vodenje kmetijskega obrata. Osnutek utemeljuje minister s tem, da postavlja znanost in tehniko pred kmetovalca vedno večje zahteve. Neizogibna nujnost zahteva zategadelj od vsakega kmetovalca ustrezno predizobrazbo. Minister meni, da je potrebno, da se bodo vsi bodoči kmetovalci morali pred prevzemom kmetije izkazati s ispričevalom kmetijske šole.

83.700 šil. za bika

Na centralnem plemenskem sejmu pincgavske živinorejske zveze v Maishofen dne 17. oktobra t. l. so pri 31 prodanih bikih dosegli povprečno ceno 36.720 šil. Najdražji bik, in sicer »Baldar 4078« iz krvne linije »Bergsohn«, pa je bil plačan s 83.700 šil. Tega bika je vzredil Ambros Wernisch, predsednik pincgavske živinorejske zveze za Koroško in Vzhodno Tirolsko, kupila pa ga je živinorejska zadruga v Lienzu.

Ali že dovolj gnojimo?

Da je redno gnojenje osnovni pogoj rodovitnosti zemlje, le-ta pa ključ k uspešnemu kmetovanju, ve vsak kmetovalec. Prav tako naj bi tudi vsak kmetovalec vedel, da je za doseg trajne rodovitnosti zemlje poleg rednega zalaganja zemlje s humusom (hlevski gnoj, zeleno gnojenje) treba po hektarju njiv in travnikov gnojiti letno še z umetnimi gnojili, pri čemer naj bi se mera vrtela med 400

okraj	dušičnih	fosfornih	kalijevih
		g n o j i l (v kg na ha)	
Beljak	24.7	79.7	39.3
Celovec	37.9	104.2	52.1
Velikovec	39.8	76.9	38.7

S to uporabo gnojil sicer stojijo naši trije okraji še nad koroškim povprečjem, vendar še močno zaostajajo za drugimi zveznimi deželami. Tako so na Nižjem Avstrijskem v preteklem letu porabili po hektarju gnojenja vredne kmetijske površine 103 kg dušičnih, 198 kg fosfornih in 101 kg kalijevih gnojil. Slabše kakor mi gnojijo z dušičnimi in s kalijevimi gnojili

do 700 kg fosfornih, 250 do 450 kg kalijevih in 100 do 300 kg dušičnih gnojil.

V koliko pri nas v povprečju kmetij in v povprečju gnojenja vredne kmetijske površine (brez planin, gorskih senožeti in zasilnih pašnikov) že zadostimo tej potrebi gnojenja z umetnimi gnojili, vidimo iz naslednje primerjave potrošnje gnojil v gospodarskem letu 1957/58 po hektarju gnojenja vredne kmetijske površine. V povprečju te kmetijske površine smo po okrajih lani uporabili:

okraj	dušičnih	fosfornih	kalijevih
		g n o j i l (v kg na ha)	
Beljak	24.7	79.7	39.3
Celovec	37.9	104.2	52.1
Velikovec	39.8	76.9	38.7

le Predarlška, Tirolska in Solnograška, pri uporabi fosfornih gnojil pa smo še vedno zadnji med zveznimi deželami.

Sedaj, ko je čas za kalifosfatno gnojenje, te primerjave ne pustimo izpred oči in glejmo, da bomo količino gnojil pri kalifosfatnem gnojenju v tem letu vsaj podvojili.

najinega razgovora, čeprav jaz nisem pozabil nanj, a menda tudi mati ne.

Da je bilo z očetom hudo, ni bil kriv samo rudnik. Očeta je grizlo, da se ni mogel kratko malo odtrgati od Strmca, pustiti nas vse in se, ko je prišlo potrdilo o Molanovi smrti, preseliti dol v revir k Molanki. Vedel sem, da je Molanka rodila otroka, zaradi katerega sta se oče in mati nešteto krat sprla in nekajkrat tudi stepla. Vedel sem tudi, da oče poseđa po krčmah in da daje materi le malo od svojega zaslužka; kakor ga ne zapravi, ga znoši Molanki. Toda še vedno so hudi dnem sledili lepi, ko je oče prišel takoj po šihu domov, vzel po južini ko-so ali sekiro in delal do noči. Zgodilo se je celo, da je k Podmenikovim šel odsluževat najeto zemljo. Seveda so bili ti dnevi vse redkejši.

Molanko sem že nekajkrat videl. Prvič nekaj dni potem, ko mi je stari Brdnik razodel skrivnost, ki me je tako dolgo mučila in ki me je pozneje seveda še huje preganjala. Izpraševal sem in se smukal po koloniji in revirju, dokler je nisem odkril. Pričakoval sem, da se Molanki že z obraza vidi hudobija. Toda kakšno razočaranje! Dolgo uro sem s Frančkom, rudarskim sinom, s katerim sva si bila že tri leta v šolski klopi sosed, oprezoval v bližini separacije. Končno so se le odprla široka vrata iz njih so se usuli fantje in dekleta, nekaj starejši od mene, ven-

dar nič večji, predvsem pa ne močnejši.

»Kaj delajo tle šolarji?« sem se zavzel.

»Niso šolarji, izbirajo premog. Tudi jaz bom šel v separacijo. Tu moraš začeti,« je še razložil Franček, »če hočeš priti v jamo.«

Pozabil sem, čemu sem pravzaprav prišel pred to veliko umazano poslopje, iz katerega je že ves čas prihajalo strahovito hrumenje.

»Kakšno je tu delo?«

»Iz premoga izbiraš kamne in kamenčke. Čez leto te dajo na težje in bolje plačano delo, z osemnajstimi leti pa greš v jamo.«

»V jamo!« sem zavzdihnil. Če me je prej le tu in tam rahlo obletela nejasna misel, da bi tudi jaz, ko bom velik, šel v jamo, me je tedaj ta želja vsega prevzela.

»Ti, Franček, boš šel v jamo?« sem dahnul.

»Kam pa naj grem?« Še nekaj je hotel povedati, a že me je zgrabil za rokav in zašepetal: »Vidiš, tistale je Molanka!«

»Katera?« Za dekleti in fanti je prišlo pet žensk, tri so bile starejše, dve mlajši, ena izmed njih je bila visoka, suha in je gledala prav tako nejevoljno kakor oče, kadar se je vrnil z dela, druga je bila nekoliko nižja, polnih lic in smejala se je, kakor da gre z žeganja. »Katera?« sem vprašal še enkrat.

»Tista s pisano ruto!«

»Tista, ki se smeje?«

»Tista, tista! Kar stopi k njej!«

Potisnil me je na cesto.

»Ne, ne!« sem se branil.

»Ali te niso poslali, da ji kaj naročiš?«

»Nič mi niso naročili...«

»Zakaj pa potem stojiva tu?«

Namesto da bi odgovoril, sem zgrabil sošolca za roko in ga potegnil za seboj. Tekel sem prav do vasi, šele pred cerkvijo sem se ustavil.

»Zakaj pravzaprav...?« je hotel vedeti Franček.

»Povedal ti bom, mogoče ti bom povedal...«

Ucrl sem jo navzgor po vasi.

Kako naj bi sovražil žensko, ki se smeje, ko zapušča separacijo, kjer bi tudi jaz rad delal? Mati je že nešteto krat rekla, da tisti človek, ki dela z veseljem, ni slab človek. »Kdor ima rad delo, ima rad tudi ljudi.« Komur smrdi delo, ta ni vreden, da sije sonce po njem! »Marko, zapomni si, samo ničvredneži sovražijo delo.« Ti materini nauki so mi šinili skozi misli in v meni se je še bolj zamotalo. Mati je mnogo delala, tako delavne ženske ni bilo daleč naokoli, zato so prihajali ponjo tudi iz Podloga in s sosednjih hribov; pri delu ni nikoli godrnjala, toda smejala se tudi ni, vsako delo je opravljala z naravnost pobožno resnostjo. Molanka pase je celo smejala! Torej ne more biti slaba ženska, ne more biti »prva

podloška cunja«. V prepirih med očetom in materjo nisem bil nikoli na očetovi strani, vendar nisem mogel očeta sovražiti, sovražil pa sem Molanko, ki je bila, kakor sem bil prepričan, kriva materine in, kot sem spoznaval bolj in bolj, tudi očetove nesreče. Zdaj se mi je zazdelo, da Molanka ne more biti kriva naše nesreče. Toda kdo je potem kriv? Kdo?

Pobit in zmeden sem se vrnil na Strmec.

Misli na rudnik seveda nisem opustil.

Malo pred koncem svojega šolanja sem spet začel.

»O tem kar molči!« me je mati odločno zavrnila. »Vse, ki jih poznam, je jama pokvarila. Temu je polomila roke ali noge, drugega je izpridila. Ni večjih pijancev in zapravljalcev, kot so rudarji, ni večjih...«

»Samo v jamo ne,« se je pritaknil še dedek, ki ni mogel prijeti za nobeno delo več, jezikal pa je še vedno. »Tam je hudič, človeku izpije dušo in telo. Pod zemljo gre človek šele tedaj, ko ga položijo v grob.«

Ko smo lansko jesen pospravili, kar smo imeli na svoji in na najeti zemlji, ter opravili tudi druga dela, ko tudi na kmetijah, kamor sem od konca šole zahajal na delo, ni bilo več zaslužka, sem spet načel to, kar me je mikalo bolj in bolj. Tokrat se je oče postavil na mojo stran.

(Nadaljevanje sledi)

Slavko Grum:

SMRT

Ne vem, kako me je zanesla noga ob tej pozni sneženi uri na ulico.

Dobro mi dé to večno padanje z neba in utripanje svetilk skozi zastor.

In čemu tavam po parku? Kaj mi grobovi? Pst! Srce ima svoj vernih duš dan, dan spominov. Ne smem ga motiti v molitvi.

Tako zapuščen sem zadnje čase. Popolnoma sam. Hudo je, če človek nima nikogar, da bi se smejal in jokal z njim. Planeti krožimo drug krog drugega, privlačujemo se in odbijamo. Če se pa poruši zvezda, tedaj, tedaj odleti planet osamljen v brezdanost in pada, pada — — —

Takrat tava človek po snežnem, mrtvem parku ter pusti, da se zgrinja nanj sneg in spomini, ko je še krožil med sonci.

Največje čudo je to s spomini. Greš po poti, iz gotove rože ob cesti še utrta cvetni prah in pripolzi v dušo. Z njim se vlije tudi tisto sonce, ki je sijalo takrat in tisti ljudje, ki si lovili njih dihe, ko je bil duh tiste rože krog tebe.

In tisti hip vsak človek umetnik, ko se razlije pred njim detinstvo in velika čuda, ki so jih ustvarjale oči otroka. Oči otroka so oči umetnika in njihovo delo je stvarjenje.

Ko je ležala moja mati na mrtvaškem odru in so se tuji ljudje šepetaje prestopali po hiši, sem bil še majhen in nisem vedel, kaj se je zgodilo. Bil je sončen dan in na travniku sem natrgal polne roke zrelih regratovih lučk. Pa se mi je potražilo po mamici, da bi ji pokazal lučke. Prismejal sem se v mrtvaško sobo in stekel k nji. Nič se ni zmenila zame in sem mislil, da je jezna. Pa so rekli tisti ljudje, ki so se tiho prestopali, da je mrtva. Čudna beseda je padla v mé in je nisem razumel. Privil sem se k nji in ji kazal lučke. Odpihnil sem jim glavice in kosmičasti plodovi so se razleteli po črnem odru. In sem mislil: kaj je to smrt? Poglejte plod rože, kamor pade, zraste nova. Kaj je smrt?

Velik umetnik sem bil takrat, ko še nisem verjel v smrt.

Skozi sneg pribeže koraki. Mož in žena. Smejeta se. Ah, kako lažeta! Ljubiti more samo človek, ki ima še tiste oči. Zgodi se, da se zagleda dekle v postopača, ko se ji ponuja gospod. Pa se čudijo! Ženska ohrani pač dalj časa detinstvo v sebi in čiste oči. Mladenič pa jih umaže. Poglejte dečka, ki dobi uro v roke. Ena, dve in narazen je do zadnjega kolesa. Kako bi

mu bilo potem še do ure, ko ve, da v nji ni skrivnosti, ampak kolesa.

Jaz sem tudi prehitro razdril igračo, zato tavam danes po pokopališču rož. In sneg so zmrzle solze.

Ženska pribeži mimo. Bogve, kakšno sonce obkroža njen planet!

Kot bi slišala mojo misel, je obstala in se obrnila:

— Gospod, ali grem prav v L-sko ulico? Zdi se mi, da sem — Milan, ti? Gospod Milan, vi? Kdo bi mislil, da se najdeva takole?

— Danica, pozdravljena! Dovoli, da te spremim. Kako prideš ti v to veliko, zbegano mesto? Čudno je to, po toliko letih takole drug ob drugem. Šest, osem, da osem let. Mislil bi, da sediš kje tam doma za toplo pečjo, v naročju dve punčki, ki z ročicami gladijo očka po obritem licu.

— Saj ne veš, če nisem gospa? Mogo-

MATEJ BOR:

Beseda

Po vseh koncih te naše zemlje spite, strahotno ubiti, mučeni, tepeni. Izdali so domači vas kretanj za podli okupatorjev drobiž.

Gremo naprej, tovariši, brez vas, a naša kri ob vaši se je užgala, njen ogenj obsijal je našo pot. Brez mrtvih grl šibak je živih glas, ker ni vas več, zato ste vsepovsod, saj smrt vas je življenju darovala.

če imam še več otrok, kot si cenil? — je nerodno afektirala.

Potem sva molčala, dolgo molčala. Nekaj nerodnega je leglo med naju.

Besedil sem dalje:

— Imaš službo? Glej, ravno od tebe ne bi pričakoval, da boš šla tako daleč od tiste peč, vse tople.

— Moj bog, saj veš, kako pride! Ali se ti mar še vedno greješ?

— Ne vem.

— Hm, smešno, da se moški tako težko odtrgajo od otroške dobe.

Zopet sva molčala. Naenkrat sem dejal, ne vem, kako mi je prišlo na usta. Neka zlobnost me je prevzela in zavpil sem njo:

— Zakaj lažeš? Ali te je sram tistega sonca?

Povesila je oči in čenčala:

— Kaj bi sedaj s soncem, mraz je. Kako naenkrat je začel letos sneg! Huda zima bo. In naš šef je skop, nič ne pusti kuriti. Revce prezebamo v bureauju —

Lažnivka! Od kdaj hodiš na cesto?

Ravno sva dospela do stanovanja in je pritisnila na zvonec.

— Ti si drzneš? Gospod, vi ste nesramni, vi, vi — — — Naenkrat so se ji udrle solze, težke, tople solze. Drobná, zmrzla ročica je pritrepetala do moje in telo, vse trudno, je padlo na moje rame.

— Milan, Milan, tistega sonca, odpusti, da sem ga zatajila. Ti dobri otrok mojih sanj, ne pahní me od sebe. Drugi so naredili to iz mene. Drugi so pohodili otroško oblekco in vrgli umazano cunjo na cesto.

Vratar je odprl. Proseče me je pogledala, potem pa je pomežiknila portirju in ga pogladila po zaspanem licu. Ko me je ugledal, je zarohnel:

— Punca, tega ne trpim več, da bi jih vlačila k sebi! Naredil bom konec enkrat za vselej in naznanil policiji.

Stisnila mu je v roko bankovec in me potegnila za seboj. Zaspani umazanec je godrnjaje zaloputnil vrata.

Visoko sva stopala po stopnicah do podstrešja. Odprla je mansardo in me potisnila na zofo.

Nemo, brez besed je zakurila železno pečico in se vsedla na pručico k mojim nogam. Pobožno me je gledala in držala roko s trepetajočimi prsti, kot bi se bala, da ji uide. In takrat sem šele vedel, kaj so napravili iz tega otroka.

— Danica, zakaj neki se mora raztrgati tisti pajčolan?

— Revež, ti tudi že vse veš?

— Vse.

— Oprosti, da sem te vlekla v to umazano sobo. Pusti, da se razlije po nji nekaj tistega sonca. Glej, že se mi zdi, da

ZLOČINI OBTOŽUJEJO:

Splošno se slišijo glasovi, da je treba dobrih trinajst let po končani vojni prenehati z obujanjem spominov na leta, ko je po vsem svetu divjala vojna vihra, pa tudi na čase, ko so nacistični in fašistični »kulturonosci« dvigali nad evropskimi narodi bič krvavega nasilja. Toda prav danes, ko že spet predrzno dvigajo glave ljudje, ki so krivi ali vsaj sokrivi strašnih zločinov, ljudje, ki jim ničesar ni žal, kar je nacizem zagrešil nad svobodoljubnimi narodi in bi, če bi jim bila dana možnost, danes po lastni izjavi spet delali isto, kar so SS-ovske tolpe počele v raznih evropskih državah, in končno ljud-

je, ki bi danes sploh radi znikali zločine nacističnih rabljev ter zlasti obstoj nacističnih taborišč smrti, se je treba posebno pogosto in zavestno spominjati let najhujšega nasilja, ki ga človeštvo sploh pomni.

Na tem mestu začnemo objavljati nekaj podrobnosti o taborišču Lublin na Poljskem, kjer so SS-ovci in gestapovci zagrešili strašna zverinstva. Pripominjamo pa, da so bili ti vtisi zapisani takoj po osvoboditvi, ko vse podrobnosti nečloveškega divjanja še niso bile znane. Konstantin Simonov:

Konstantin Simonov:

Taborišče uničenja

To, o čemer hočem tukaj pisati, je preogromno in prestrašno, da bi se dalo popolnoma dojeti. Ni nobenega dvoma, da bodo to stvar dolgo raziskovali juristi, zdravniki, zgodovinarji in politiki. V bodočnosti se bo, po najdrobnejšem raziskovanju, izkazal ves razmah in vse podrobnosti tega zločina napram človeštvu, ki so ga izvršili Nemci. Sedaj poznam šele majhen del vseh faktov, šele majhen del vseh števil — govoril sem morda šele s stotim delom vseh priči in videl morda komaj deseti del resničnih sledov zločina. Toda človek, ki je videl to, ne more molčati, ne more čakati. Govoriti hočem prav sedaj, danes, o prvih odkritih sledovih zločina, o tem, kar sem slišal te dni in o tem, kar sem videl na svoje oči.

Konec leta 1940. je dva kilometra od Lublina, po veliki pušči na desni od Helmske ceste hodilo nekoliko oficirjev iz vojsk SS in zemljemercev z merilnimi trakovi. Nekoliko dni pozneje so tam odmerili ogromno parcelo, skoraj vse prazno zemljišče, 25 kvadratnih kilometrov veliko. Na načrtih tega zemljišča, ki jih je sestavila gestapo, je bilo zarisanih 16 velikanskih kvadratov, a v vsakem takem kvadratu je bilo po dvajset enakih pravokotnikov. Pravokotniki so značili barake, kvadrati pa takozvana polja, sektorje, ki jih je od vseh strani obdajala boječa žica. Zgoraj, na prvem načrtu je bil napis, ki je pozneje izginil: »Lager Dachau Nr. 2.« Gestapo je začela graditi pri Lublinu koncentracijsko taborišče nezaslišane velikosti, ki je bil po svojem sistemu točna kopija znamenitega taborišča v Dachau v Nemčiji, po svoji velikosti pa ga je nekolikokrat presegalo.

Z gradbo so pričeli pozimi leta 1941. V začetku so k njej pritegnili nekaj poljskih civilnih delavcev in inženerev, katerim so kmalu pridružili kot glavno delovno moč Poljake in Jude — vojne ujetnike, užete v nemško-poljski vojni leta 1939., približno od avgusta 1941: leta dalje pa so naselili na zgradbi taborišča kot delovno silo prvih tisoč ruskih vojni ujetnikov in civilistov. Takrat je bilo v taborišču do polovice zgrajeno prvo polje ali, kakor so ga Nemci imenovali, »prvi blok«, kjer je že stalo deset barak. Z zgradbo so nadaljevali vso jesen 1941. in 1942. leta.

Število ljudi, ki so delali pri zgradbi, se je polagoma večalo. Kmalu za Rusi so začele prihajati velike skupine političnih jetnikov, Čehov in Poljakov ter ljudi, ki so jih prevedli sem iz drugih taborišč,

kjer so večinoma sedeli že od 1933. leta. V jeseni 1941. leta so privedli na delo prvih dva tisoč Judov iz lublinskega geta (judovskega dela mesta). Za njimi je prišlo v decembru 1941. leta iz lublinskega gradu 700 Poljakov. Potem je prišlo v taborišče 400 poljskih kmetov, ki niso pravočasno plačali davkov nemški državi. V aprilu 1942. leta so prišli v taborišče transporti z 12 tisoč ljudi iz Slovaške — to so bili Judje in politični jetniki. Ves maj so prihajali novi in novi transporti iz Češke, Avstrije in Nemčije. Gradba taborišča se je nadaljevala v najhitrejšem tempu, in v maju so bile dokončane 1., 2., 3. in 4. baraka, v katerih je bilo prostora za dobrih 60 tisoč ljudi.

Maj 1942 se lahko smatra kot konec prve etape v zgodovini taborišča. To je bilo razdobje mrzličnega gradbenega dela, dirka za povečanje splošne kubature prostorov. Sedaj, ko so bile postavljene barake za 40 tisoč ljudi, ko so bili zgrajeni temelji, pomožni in specialni prostori, ko je bilo vse obdano z dvojno ograjo bodeče žice, večinoma elektrificirane, je gestapo smatrala, da je taborišče začelo obratovati. Širilo se je še nadalje in širilo bi se bilo v neskončnost, če bi ne bila naša vojska zavzela Lublina, toda gradbeni tempo je bil že manjši. Od maja 1942 dalje so dozidavali taborišče stopnjama in niso hiteli z uvajanjem vseh mogočih spopolnitev. Maja 1942 se je to taborišče, ki se je v uradnih spisih imenovalo »Lub-linsko koncentracijsko taborišče vojsk SS«, začelo v neuradnih dokumentih, pismih, zapiskih in ustno imenovati drugače: »Vernichtungslager«, ali slovensko: »taborišče uničenja«.

Dva kilometra proč od Lublina, na pušči, ki leži po desni strani vzdolž Helmske ceste, so zgradili Nemci »tovarno smrti«, ki je bila največja v Evropi. Njeni glavni in edini cilj je bilo kar najpreprostejše, najutilitarnejše in najhitreje uničevanje kar največjega števila ljudi — vojni ujetnikov in političnih jetnikov. Organizacija taborišča je bila v vsakem oziru svojevrstna, in četudi se da v drugih nemških zavodih smrti posamezno najti vse elemente, ki jih vsebuje sistem Lublinskega »taborišča uničenja«, nam v tako popolnem, takorekoč kompleksnem sestavu ti strašni zamisleki nemškega barbarstva še nikjer niso prišli pred oči. Znani so nam ti kraji, kakor Sabibor ali Bielč, kjer so se na prazno, odročno polje pripeljavali po ozkotirni železnici vlaki s smrtniki, katere so tam streljali in sežigali.

(Nadaljevanje sledi)

KAJUH:

Mrtvim tovarišem

Nisem te poznal
in vendar sem dodobra te poznal,
tovariš, ki si v partizanih pal.
Ne vem, če si imel oči,
ne vem, če trde, hrpave dlani,
a vendar sem natanko te poznal,
ker si življenje za življenje dal.

Nisem te poznal
in vendar sem dodobra te poznal,
tovariš, ki ob zidu klecnil si krvav.
Ne vem, če tvoja mati še živi,
ne vem, če ljubico imel si ti,
a vendar sem natanko te poznal,
ker si s krovjo nam pot zaznamoval.

Nisem te poznal
in vendar sem dodobra te poznal,
tovariš, ki si na Iztoku pal.
Ne vem, če velike si bil rasti,
ne vem, če bil s sibirske si strani,
a vendar sem natanko te poznal,
ker si v Armadi Rdeči pal.

Poznal sem vas,
tovariši,
prav vse sem vas poznal,
vsakogar,
ki je v naših vrstah stal,
vsakogar,
ki s krovjo je svojo
znamenja
klesal,
znamenja,
ki jih bo vsak iskal,
znamenja,
ki se po njih bo naš korak ravnal,
čprav
še huje bi vihar divjal.

trepeta v vzduhu tisti prvi poljub, ki sva ga dihnila tam na oni travi.

— Ženska, ne spominjaj me, če ne, zbežim. Ali ne veš, kaj je smrt? Nekaj je bilo, ki ne bo nikdar več, nikdar. To je groza. Ne smelo bi izginiti za vedno, vsaj majhen up bi moral ostati, da se vrne še enkrat za malo, samo za malo.

Tedaj je planil ogenj v njo, razpaljena se je oklenila mojega vratu in mi šepetala z vročo sapo:

— Mesec je žgal z neba z rdečimi žarki in trava je imela poročni dan. Strast, ki še ni poznala izhoda, je bičala telo, da sva ležala kot naga v luni. In si vztrepetal desetkrat, dvajsetkrat in se opogumil in padel zopet nazaj v travo. Tedaj sem se te oklenila in te poljubila. Ali veš, kaj je bilo takrat? Zvezde so padle z neba, zemlja se je pogreznila in splamenela sva v fantastičen čar. In ko si odprl oči ter je blesnila luna skozi veke, si se pognal kvišku in zbežal. Tekel si v noč,

samo tvoje ihtenje sem slišala.

— Danica, ženska, nehaj, kaj hočeš od mene? — Prestrašen sem se umikal obrazu, ki je gorel v me.

— Poljub — je zavpila — poljub, še enkrat tisti poljub hočem od tebe. Kadar se vrnem vsa umazana s ceste v to sobo, začujem ihtenje tiste noči. In me je strah. Zavijam si glavo v blazine, tvoj jok pa ne jenja. Milan, samo še en tisti poljub, potem me ne bo več strah.

Nagnila je pijane ustnice čez moje. Telo mi je odrevenelo, ves odpor je izginil in zaprl sem oči.

Ustnice so se ulegle na moje, vse mrzle, in pobožno čakale, da se zvezde utrnejo, zemlja, da se pogrezne. Potem so se približale blazne, zagrizle so se kot divja zver in — se v grozi odtrgale.

— Ni ga več. Ugasnil je magični ogenj. — Globoko je sklonila glavo.

— Umrl je.

— Sedaj vem, kaj je smrt.

Bratsko zagotovilo gradiščanskih Hrvatov:

„Tudi mi smo s koroškimi Slovenci!“

Zadnji dogodki pri nas na Koroškem so, kakor smo v našem listu že poročali, vzbudili veliko zanimanje po vsem svetu ter posebno med Slovenci v Sloveniji in v zamejstvu povzročili silno ogorčenje. Tudi bratje gradiščanski Hrvati živo spremljajo ta nevarni razvoj in je njihovo glasilo „Naš Tajednik“ posvetil dogajanju na Koroškem že celo vrsto člankov. V zadnji številki je pod naslovom „Tudi mi smo s koroškimi Slovenci“ objavil uvodnik, iz katerega ponatiskujemo naslednje odlomke:

Na zelo slabi zakoniti podlagi stoječe reševanje šolskega vprašanja in kretanje manjšinskih pravic na Koroškem ni izzvalo veliko zaskrbljenost samo v tistih avstrijskih krogih, ki mislijo trezno in demokratično, a ne šovinistično in netolerantno, marveč tudi izven naše domovine. Nas gradiščanske Hrvate je ta nesrečni razpis koroškega deželnega glavarja posebno prizadel, ker nam dokazuje, kako se lahko z enim samim podpisom sprevrže in postavi na glavo vsa obstoječa odredba — in kakor je praksa pokazala — do zdaj še najboljše ureditev tistega problema, ki se tiče življenja in narodnega obstanka narodne manjšine na Koroškem. Zdaj ne more nihče trditi, da se ta razpis ne tiče narodne manjšine, naših bratov koroških Slovencev, marveč samo večine, to je prebivalcev z nemškim maternim jezikom, kakor so to v zvezi z razpisom stalno poudarjali. Stvarnost je pokazala,

Nezgode je treba takoj javiti

Socialna zavarovalnica za kmetijsko in gozdno gospodarstvo opozarja vsa pristojna mesta, posebno delodajalce, da delovne nezgode takoj prijavijo. Dve leti po nezgodi namreč preneha pravica do prejemkov iz nezgodnega zavarovanja. Če zavarovalnica kljub preteku dveh let še dovoli nakazilo zavarovalnine, je potrebno dolgotrajno raziskavanje, da okoliščine nezgode jasno dokažejo ter da so ostale težke zdravstvene posledice po nezgodi. Dokazovanje po tolikšnji zamudi je samoumevno zelo otežkočeno. Poleg tega pa more zavarovalnica nakazovati zavarovalnino šele od dneva prijave. Z zamudnimi prijavami zavarovanci lahko zgubijo pomembne zneske na zavarovalnici.

da to poudarjanje ni bilo ničesar drugega kot nova vrsta znanega »trojanskega konja«, ki se ob tej priložnosti zdaj lahko imenuje »celovski konj«.

Možno je, da so na najvišjem mestu na Koroškem na svoj način mislili dobro, namreč zadovoljiti hujšake in nestrpnosti na nemško govoreči strani. Toda nikakor niso upoštevali, da je bila s tem dana nacističnim krogom možnost, da morejo vznemiriti in organizirati tako imenovano »javno mnenje« proti Slovincem. Gotovo niso mislili na to, da bodo spričo kapitulacije s strani Wendeniga šli od hiše do hiše krivi preroki in nasprotniki narodne manjšine in da bodo s svojim hujškanjem rušili mir v deželi. Prepričani smo, da bi, če bi še živeli v srednjem veku, isti zgrabili za kose in vile ter tako potrdili klavno slavo močnejšega nad slabšim. Toda danes živimo v sredini 20. stoletja, v času, ko se hvalijo s svojo

demokracijo. Danes se ne more več tako odkrito, zato pa se toliko več dela podtalno in tajno.

Ali lahko kdo poreče, da se v pred kratkim objavljenih rezultatih akcije za odjavo od pouka slovenskega jezika ne zrcali toliko »volja staršev« kakor narodna nestrpnost? Te sramotne številke so ponovno potrdile, da se na tak način nikakor ne da reševati vprašanje narodne manjšine.

Ni potrebno od naše strani ponovno naglasiti, da stojimo tudi gradiščanski Hrvati popolnoma za našimi brati koroškimi Slovenci, to že zaradi tega ne, ker nam je naša in njihova usoda v domovini Avstriji ista. Kar je danes doletelo njih, grozi jutri nam. Bodimo pripravljeni! Mostove v lepšo bodočnost ne gradijo šovinizem in narodna nestrpnost, marveč demokracija ter medsebojno spoznavanje in spoštovanje!

Sumljiva cvetka birokracije:

Po enem letu

bo slovenska gimnazija morda le prišla do slovenske knjižnice

Kakor smo že svoječasno poročali, je Svet za znanost in kulturo LR Slovenije poslal deželnemu šolskemu svetu v Celovcu zbirko slovenskih knjig, zlasti dela slovenskih klasikov, s prošnjo, da bi jih posredoval kot darilo slovenski gimnaziji. Čeprav so bile dotične knjige že v Celovcu, so jih morali spet poslati nazaj na Jesenice, ker je deželni šolski svet izjavil, da ni pristojen sprejemati daril za slovensko gimnazijo ter svetoval, da se je treba v tej zadevi obrniti na ministrstvo za pouk. Toda tudi na Dunaju ni hotel biti nihče pristojen in so, kakor je bilo slišati, le izrazili začudenje, kar pa seveda prav nič ni prispevalo k temu, da bi slovenski dijaki bili deležni koristne zbirke knjig.

Zdaj, ko dijaki na slovenski gimnaziji že celo leto čakajo na knjige, pa izgleda, da bo končno le prišlo do neke rešitve. Zvedeli smo namreč, da je prof. dr. Valentin Einspieler — gotovo po naročilu nekoga, ki bo končno le pristojen — že napravil poročilo o pregledu knjig.

V tej zvezi bi bilo zanimivo zvedeti, kako je gospod vindišarski teoretik kaj ocenil dela slovenskih klasikov. Značilno pa je, da je bila vloga cenzorja odnosno strokovnega izvedenca poverjena prav njemu, ki je v zadnjem času igral zelo čudno vlogo v borbi proti dvojezični šoli odnosno proti slovenskemu pouku. In ali ni to hkrati tudi izraz sumljivega odnosa oblasti do slovenskih profesorjev na slovenski gimnaziji, o katerih smo lahko prepričani, da bi tudi sami brez vindišarske brihtnosti stvarno in pravično presodili, kaj je za mladino koristno in kaj ne. Mnenja smo, da človek, ki se ukvarja z vindišarstvom in poleg tega sodeluje v protizakoniti gonji proti slovenskemu odnosno dvojezičnemu pouku, ne more imeti poštenih odnosov do slovenskega jezika in slovenske literature. Zato bi morali tisti, ki so mu zdaj podelili vlogo cenzorja knjig za slovensko gimnazijo, le malo bolje premisliti, da njihovo delo ne bo podobno početju tistega, ki je napravil kozla za vrtnarja.

Kako dolgo bomo še čakali?

Sestavni del avstrijske Državne pogodbe z dne 15. maja 1955, ki je dne 30. junija 1955 tudi formalno začela veljati, je člen 7, kateri vsebuje določila o zaščiti slovenske in hrvatske manjšine v Avstriji in se glasi:

§ 1. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem uživajo iste pravice pod enakimi pogoji, kakor vsi drugi avstrijski državljani, vključno pravico do svojih lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem lastnem jeziku.

§ 2. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem imajo pravico do osnovnega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v tej zvezi bodo šolski učni načrti pregledani in bo ustanovljen oddelek šolske nadzorne oblasti za slovenske in hrvatske šole.

§ 3. V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske s slovenskim, hrvaškim ali mešanim prebivalstvom je slovenski ali hrvaški jezik dopuščен kot uradni jezik dodatno k nemškemu. V takih okrajih bodo označbe in napisi topografskega značaja prav tako v slovenščini ali hrvaščini kakor v nemščini.

§ 4. Avstrijski državljani slovenske in hrvatske manjšine na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem so udeleženi v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah v teh pokrajinah pod enakimi pogoji kakor drugi avstrijski državljani.

§ 5. Dejavnost organizacij, ki merijo na to, da odvajajo hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov značaj in pravice kot manjšine, se mora prepovedati.

Na podlagi teh določil je bila do sedaj ustanovljena edino le Državna realna gimnazija za Slovence v Celovcu.

Vsa ostala določila so do danes ostala neuresničena! Koroški Slovenci vprašujemo: Kako dolgo bomo še čakali?

Sadna drevesca vseh vrst in sort, za 20 % ceneje kot drugod, dobavi drevesnica inž. Marko Polzer, pd. Vazar p. St. Vid v Podjuni — St. Veit im Jauntal.

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: I. program. — 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

II. program. — 6.00, 7.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00.

Vsakodnevne oddaje: I. program: 5.55 Oddaja za kmete — 6.00 Vedri zvoki — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 7.55 Zveneče razno — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinjski magacin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 12.03 Pestro mešano — 13.00 Opoldanski koncert — 14.45 Prav za vas — 15.45 Iz književnosti — 17.55 Sami šlagerji — 19.30 Odmev časa.

Sobota, 1. november:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 K. Mauser: Na zadnjem pragu — Zlati očenaš (slov.) — 9.00 Glasba za praznik — 11.30 Veselo petje, veselo igranje — 14.30 Orkestralni koncert — 19.00 Športna poročila — 20.10 Koncert.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 9.00 Operni koncert — 11.00 Koncert dunajskih filharmonikov — 17.05 Gledališče v svetu — 17.40 Koncert novembra — 20.15 Smrt sama pomeni slast.

Nedelja, 2. november:

I. program: 6.10 Vesele melodije — 7.30 S pesmijo in glasbo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 9.00 Veseli nedeljski zvoki — 11.30 Pisan program — 14.30 Pozdrav nate — 16.00 Zabavno tekmovanje — 17.05 Plesna godba — 19.00 Nedeljska športna poročila — 20.10 „Plima in oseka“, slušna igra.

II. program: 7.05 Godba na pihala — 8.00 Leto v pesmi — 15.00 Operetni zvoki — 18.00 Violinski koncert — 20.00 Kalman, prvak operete.

Ponedeljek, 3. november:

I. program: 8.45 Zapiski iz domovine — 14.00 Poročila, objave. Karl Mauser: Pogovor z mrtvimi (slov.) — 16.25 Ura pesmi — 17.10 Popoldanski koncert — 18.45 Komorna glasba (slov.) — 20.15 Veliki pevci.

II. program: 9.00 Mali koncert — 14.25 Sodobna avstrijska glasba — 15.00 Simfonični koncert — 17.15 Znanje za vse — 19.30 Verdi: Messa da requiem.

Torek, 4. november:

I. program: 8.45 Domači zdravnik — 14.00 Poročila, objave. Pojejo združeni pevski zbori iz Podjuni p. v. Zdr. Hartmana (slov.) — 16.00 Godba na pihala — 17.10 Fifty-fifty! — 19.15 Lepe žene iz 1001 noči — 20.15 Wagner: „Rensko zlato“.

II. program: 8.20 Zabavne melodije — 15.30 Glasba za zaljubljene — 16.00 Oddaja za žene — 17.55 Popoldanski koncert — 20.00 Dunajski bonboni — 21.00 Štirje proti štirim.

Sreda, 5. november:

I. program: 8.45 Iz ženskega sveta — 14.00 Poročila, objave. Kar želite, zaigramo (slov.) — 16.00 Za vesel popoldan — 17.10 Popoldanski koncert — 18.40 Ljudska glasba — 20.15 Življenje polno glasbe; Ronald Binge.

II. program: 8.20 Glasba na tekočem traku — 14.40 Genij in njegova okolica — 15.30 Mali ansambli — 16.30 Za petje in ples — 17.55 Pester program — 19.30 „Lilienbuch“, slušna balada.

Četrtek, 6. november:

I. program: 14.00 Poročila, objave. Okno v svet (slov.) — 14.30 Ura pesmi — 17.10 Pisan šopek melodij — 18.10 XY ve vse — 18.30 Mladina v poklicu — 18.40 Za kmete — 19.00 Prilcesinja dneva — 20.15 Lovska ura — 21.00 Alpski zvoki.

II. program: 8.10 Zabavni spored — 16.00 Oddaja za žene — 16.30 Italijanske popevke — 17.15 Znanstveniki na obisku — 19.30 Melodije Frana Foka — 20.00 Skozi Leharjevo opereto „Carjevič“.

Petek, 7. november:

I. program: 8.45 Iz radijske beležnice — 14.00 Poročila, objave. Odlomki iz „Miklova Zale“ (slov.) — 16.00 Z nekoliko lju-

bezni — 17.10 Popoldanski koncert — 18.40 Na zapečku — 19.05 Zgrabi srečo — 20.15 Nausika in Odisej.

II. program: 8.20 Lahka glasba — 16.00 Otroška ura — 17.15 Znanje za vse — 19.30 Pester program — 20.00 Skozi operete — 20.45 Za vozače motornih vozil — 21.15 Lepi glasovi, lepe melodije.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 1. november:

6.00 Glasbeni spored — 8.00 Partizanske žalne pesmi — 8.30 Ti boš rastlina — 10.10 Slovenske zborovske skladbe — 11.00 Legenda o tiroč zmajih — 12.00 Izbor naših opernih novosti — 14.00 Iz jugoslovanskih samosplovov — 15.15 Pesmi za zbor in glas — 18.33 Kajuh: Za kar sem umrl, bi hotel še enkrat živeti... — 20.00 Nočno turne v Desduru — 20.10 Poje Slovenski oktet.

Nedelja, 2. november:

7.35 Harmonika in citre — 8.00 „Tevževa brekev“, mladinska igra — 9.15 Domače popevke — 10.30 Poje invalidski pevski zbor, dirigira R. Gobec — 10.45 Vedri zvoki — 11.05 Jugoslovanski pevci zabavne glasbe — 12.00 Voščila — 13.30 Za našo vas — 14.15 Voščila — 15.25 Arije iz znanih operet — 17.00 Vedri zvoki — 20.00 Triumph varieté.

Ponedeljek, 3. november:

5.00 Za dobro jutro — 6.40 Naš jedilnik — 8.05 Iz komorne in operne glasbe — 9.00 Pisani zvoki z Dravskega polja — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Pesmi in plesi z juga — 13.30 Slovenske narodne — 13.45 Ciganski napevi — 14.35 Simfonični plesi — 15.40 Izidor Cankar: S poti — 16.00 V svetu opernih melodij — 18.00 Kirurgija ožila — 20.00 Proslava jugosl. radiodifuzije.

Torek, 4. november:

5.00 Pisan spored — 8.05 Slovenske narodne — 8.40 Potopisi in spomini — 9.00 Operne melodije — 10.10 Zabavna matineja — 10.45 Za dom in žene — 11.30 Za otroke — 12.00 Poje Akademski oktet — 12.15 Kmetijski nasveti — 14.15 Zanimivosti — 14.30 Voščila — 16.00 Za glasbene ljubitelje — 17.10 Zabavni potpourri — 18.00 Družinski pogovori — 20.00 Koncert zbora madrigalistov iz Celovca, dirigira Mittergradneger.

Sreda, 5. november:

5.00 Jutranji zvoki — 8.05 Orkestralne melodije — 9.00 Jezikovni pogovori — 9.15 Narodne pesmi — 10.30 Popevke se vrstijo — 12.05 Mandoline in godala — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Od arije do arije — 15.40 Novosti na knjižni polici — 16.00 Koncert po željah — 17.10 Sestanek ob petih — 17.30 Gorenjske pesmi in plesi — 18.00 Kulturna kronika — 20.00 S Salzburškega festivala.

Četrtek, 6. november:

5.00 Jutranji pozdrav — 8.05 Poje zagrebški komorni zbor — 8.25 Klavir v ritmu — 8.40 Potopisi in spomini — 9.00 Odprimo glasbeni atlas — 11.00 Zabavne melodije — 12.00 Vaški trio igra — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Španija v pesmi in plesu — 14.15 Turistična oddaja — 14.30 Voščila — 16.00 Izberite popevko! — 17.10 Glasbene uganke — 18.45 Kako narava zida nebo — 20.00 Četrtek večer domačih pesmi in napevov.

Petek, 7. november:

5.00 Dobro jutro! — 8.05 Spored solistične glasbe — 8.40 Triumph varieté (ponovitev) — 9.40 Partizanske in delovne pesmi — 10.10 Popoldanski koncert — 11.00 Za dom in žene — 11.45 Viški fantje so spet prišli — 12.15 Kmetijski nasveti — 12.25 Havajski zvoki — 13.30 Narodne viže — 15.40 Iz svetovne književnosti — 17.10 Moderni ritmi — 18.00 Radijski leksikon — 20.30 Koncert.